

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 73 Ekim 2020 & Volume: 13 Issue: 73 October 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

DERLEME SÖZLÜĞÜ'NDE PSİKOLOJİK HASTALIKLAR ON PSYCHOLOGICAL DISORDERS IN THE DERLEME SÖZLÜĞÜ

Yasin KAYA*

Öz

Türk halkının gündelik yaşantısını, inançlarını, kıyafetlerini, yemeklerini, somut ve soyut varlıklarla ilgili kullandığı kavramları, kalıp sözlerini ele alan çalışmaların sayısı oldukça fazladır. Bunlar arasında Derleme Sözlüğü temel alınarak yapılan çalışmalar ile halkın hastalıklar ve bunun gibi diğer sorunlar karşısında ürettiği çözüm yollarına dair halk hekimliği çalışmaları da vardır. Bu çalışmada da Derleme Sözlüğü'nden faydalanılarak halk ağzında karşılaşılan genetik, ölümcül veya geçici hastalıklar dışında, psikolojik bozukluklar şeklinde beliren hastalıklar ele alınmış, bunları yapı ve anlam bakımından sınıflandırma yoluna gidilerek genel bir değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca çalışmada psikoloji, dil, halk kültürü ve örtmece hastalıklar ile ilgili de bilgi verilmiştir. Bu bakımdan çalışmanın *Tıp Terimleri Sözlüğü*'ne katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Derleme Sözlüğü, Psikoloji, Psikolojik Hastalık, Halk Ağzı, Halk Kültürü.

Abstract

The number of studies with the Turkish people's daily life, cults, clothes, food, concepts used about tangible and intangible creatures is quite high. Among them, there are also studies based on the Derleme Sözlüğü with folk medicine studies on the solutions the people produce against diseases and like these other problems. In this study benefiting from Derleme Sözlüğü, except for genetic, terminal, or temporal diseases encountered in vernacular speech, diseases that appear in the form of psychological disorders have been discussed, these classified in terms of meaning and structure, a general evaluation has been made. Also in this study information was given about psychology, language, folk culture, and euphemism diseases. In this respect, the study targets to contribute to the dictionary of medical terms.

Keywords: Derleme Sözlüğü, Psychology, Psychological Diseases, Vernacular Speech, Folk Culture.

1. Giriş

Dil, en önemli iletişim aracıdır. Bireyin iletmek istediği mesaj, içinde bulunduğu herhangi bir durumda hissettiği duygunun tezahürü ile dile yansır. Bu sebeple, dil ve psikoloji arasında doğrudan bir etkileşim vardır. Psikologlar ise dili bir davranış sistemi olarak kabul edip incelerler. Çünkü fizyolojik ve psikolojik etmenler bireyin konuşmasını ve diğer duygu mekanizmalarını etkiler. Doğal olarak dil de bu gelişmelerden etkilenir (Cüceloğlu, 2012, 49-51). Dil aracılığıyla insanlar psikolojik durumlarına bağlı olarak kavramları nitelendirmeye çalışırlar. Ruh hali dışarıya olumlu yansıyan birey bir kavramı olumlu bir şekilde, olumsuz yansıyan birey ise olumsuz bir şekilde değerlendirir. Dolayısıyla psikoloji, dil üzerinde etkili olan önemli bir disiplindir.

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID: 0000-0002-6462-773X, yasin.talha253@gmail.com

İnsan duygusunun her biri kendine has fizyolojik ve psikolojik bir özellik ve belirti taşır (Hacıoğlu, 2012, 12). İnsanın duygu dünyasını yansıtan bu psikolojik belirtiler dil ile kendilerini ortaya çıkarma imkânı bulur ve insanın ruh hali bu şekilde çevresine bildirilir. Böylece insanlar dili kullanarak duygularını yönlendirirler ve toplum ile olan ilişkilerini düzene sokarlar. Bu ise sosyal psikolojinin oluşmasını sağlar. Bu noktada sosyal psikolojinin halk kültürü ile olan bağlantısından da söz etmek gerekir. Halk kültürü toplumu ayakta tutan değerlerin sosyal bilimlerle olan ortak noktasını belirlemede başvurulabilecek önemli bir kaynaktır. Araştırmacılar çeşitli toplumların birbirleriyle olan benzerlik ve farklılık ilişkilerini incelemek üzere halk kültüründen yararlanmaya çalışırlar. Bu araştırmacılar arasında insanların birbirleriyle etkileşimini inceleyen sosyal-psikologlar da vardır. Halk ağzında yer edinen ve insan psikolojisiyle ilişkili olan kelimeler halk kültürü yardımıyla nesilden nesile aktarılırken sosyal-psikoloji de bireyin kişilik kazanmasındaki önemi ifade eden bu kavramları kendisine konu edinmektedir (Erciş, 1990, 41-42).

Erdem, Maret'in insan ruhunun işleyiş mekanizmasının özellikle toplumun gelenek ve kültürü oluşturan dış koşullarından etkilenmesinden bahsettiğini bildirir (Erdem, 2018, 147). Bu nedenle "Sosyolojinin kendisini, insan hayatının salt dış görünüşüyle sınırlamaya hakkı var mıdır? Böyle bir sınırlama yapmaya kesinlikle hakkı olduğunu söylüyorum. Ancak folklorun, kalıntıların incelenmesi konusunda, aynı sınırlı bakış açısını dayatmaya; yine aynı şekilde, bu bilim dalının gelişiminin herhangi bir aşamasında psikolojiyi dışarıda bırakmaya hakkı var mıdır? Böyle bir hakkı olmadığını söyleyebilirim" diyerek halk bilimi ile psikolojinin topluma ait değerlerin incelenmesinde bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunur (Erdem, 2018: 151). Ancak günümüzde durum böyle değildir. Çünkü folklor insan aklı ve toplum üzerine hiçbir çalışma yapmadan diğer bilim dallarından faydalanmaya yönelmektedir (Ayrıca bk. Erdem 2018).

Halkın kültürel değerlerle dolu yaşamını ele alan çalışmaların çoğunlukta olduğu bilinmektedir. Aysel Güneş ve Tuncer Baybağ tarafından çeşitli halk ağzı sözlüklerinden faydalanılarak yapılan bir çalışmada psikolojik belirtilerin halk dilindeki karşılıkları olan kavramlar sıralanarak bir sözlük oluşturulmuştur. Fakat bu sözlük, sınırlı sayıda kavram içermekte ve ruhsal hastalıkların sadece bulgularını sıralamaktadır. Ayrıca çalışma diğer sözlüklerle birlikte Derleme Sözlüğü'nün ikinci baskısı (1993) esas alınarak hazırlanmıştır. (Ayrıca bk. Güneş ve Baybağ, 2007). Derleme Sözlüğü'ndeki 137.000 sözcükten, sağlık ile ilgili olan yaklaşık 9.000 sözcüğün alınarak hazırlandığı diğer bir çalışma ise Zafer Öztekin'e aittir. Çalışmanın adı *Halk Dilinde Sağlık Değişleri Sözlüğü*'dür ve Derleme Sözlüğü'nün birinci baskısından (1963, 1965) yararlanılarak hazırlanmıştır. Çalışma, sağlıkla ilgili her türlü kavramı içermektedir (Öztek, 1992). Bu çalışmada ise Derleme Sözlüğü'ndeki ruhsal bozukları anlatan madde başlarının tamamına yer verilerek bunlar bir sınıflandırma dâhilinde değerlendirilmiştir. Sınıflandırmaya geçmeden önce psikolojinin tanımı ve dil, halk kültürü gibi bilimlerle olan ilişkisi ele alınacaktır.

1.1. Derleme Sözlüğü ve Bünyesindeki Psikolojik Hastalıklar

Derleme Sözlüğü herhangi bir yörede bir nesnenin, olayın veya durumun ne şekilde adlandırıldığını kaydeder ve böylece halkın yaşam tarzı ile ilgili bilgileri bize aktarır. Bu açıdan Derleme Sözlüğü bir ağız araştırmacısının sık sık başvurduğu ve üzerinde çalışma yaptığı başucu kaynağı konumundadır. Bu çalışmada da Derleme Sözlüğü'nden elde edilen psikolojik sorunlar gruplandırılmaktadır. Nitekim halk, gözlemlediği her olağandışı durumdan etkilenerek bunlara yeni bir ad veriyorsa, psikolojik sorunları da kendi hayal gücü çerçevesinde farklı kavramlarla anlamlandırmaya çalışmıştır. Bunlar ruhani bir varlık, olay veya durum olabileceği gibi değişik bir inanç düşüncesinin ürünü ya da insanoğlunun günlük yaşantısını olumsuz etkileyen bir hastalık olarak da halkın kültürel belleğinde yer edinebilmektedir. Halkın, yazı dilinde yer vermeyip konuşma dilinde kullanıma soktuğu kelimeler bu şekilde karşılık bulmaktadır.

Diğer yandan halk, ruhsal bir bozukluk yaşayan veya hekimler tarafından ruhsal bozukluk teşhisi konulmuş olan bireye karşı onun yaşam kalitesini etkileyecek birtakım damgalamalara da başvurur. Örneğin akli dengesi bozuk bir hastaya deli, akılsız, sapık gibi nitelendirmelerde bulunan toplumun dillendirdiği bu damgalama ve ayrımcılık bildiren sözcükler oldukça yaygın kullanım alanlarına sahiptir (Kuş Saillard, 2010, 14-24). Halk arasında iğrenme ve kusur belirten bu tür kavramlar da farklı sesletimlere sahiptir ve bu nedenle çalışmada söz konusu damgalamalara da yer verilmiştir.

Başka bir yönden ele aldığımızda psikolojik hastalıklar birer örtmece hastalık olarak kabul edilebilir. Örtmece hastalıklar ile ilgili Aylin Koç tarafından yapılan bir çalışmada bu kavram, "söylenmesinden rahatsızlık duyulan veya utanılan bir durumu uygunsuz, kaba, yakışıksız kelimelerle ifade etmek yerine, daha uygun kelimelerle ifade etmek" şeklinde tanımlanmaktadır (Koç, 2010, 77). Koç, çalışmasında bu tür hastalıkları tedavisi mümkün olmayan veya uzun süreli hastalıklar, korku, hurafe ve inançlara dayalı

hastalıklar, ayıp, kaba ve müstehcen kabul edilen hastalıklar ile tedavisi mümkün olan kısa süreli hastalıklar olmak üzere dört gruba ayırmıştır (Bk. 2010). Hangi psikolojik hastalığın hangi örtmece hastalık grubuna dâhil olduğu çalışmanın sonunda değerlendirilecektir.

2. Yöntem ve Örneklem

Bu çalışma, içerik analizi yönteminden yararlanılarak Derleme Sözlüğü'nün I-II-III-IV-V-VI. ciltlerinin taranmasıyla oluşturulmuştur. Çalışmaya sadece psikolojik hastalık adları değil, nedeni bu tür bir sorunla bağlantılı olabilen diğer hastalıklar da dâhil edilmiştir. Tarama sonucunda toplam 740 hastalık tespit edilmiş, elde edilen veriler yapı ve anlam bakımından sınıflandırılmıştır. Sonuçta halkın hangi hastalık için hangi kavramı tercih ettiğinden yola çıkılarak bir değerlendirme yapılmıştır. Yapı bakımından sınıflandırma için Zeynep Korkmaz'ın *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* adlı çalışmasından (2019), Mustafa Özkan'ın birleşik kelimeler üzerine yazılmış makalesinden (1996) ve Yasemin Çürük'ün birleşik isimler ile ilgili doktora tezinden (2017) yararlanılmıştır.

3. Bulgular

Taranan veriler yapı ve anlam bakımından şu şekilde sınıflandırılmıştır:

3.1. Yapı Bakımından Psikolojik Hastalıklar

3.1.1. İsim

Abanges (II): 1. Akılsız, kıt akıllı (DS I 2019, 8b), **Abraz:** Kısır kadın veya hayvan (DS I 2019, 30a), **Afakan:** 1. Yürek oynaması, çarpıntı, helecen, tasa, iç sıkıntısı, hafakan (DS I 2019, 68b), **Afalsız:** Akılsız, beyinsiz (DS I 2019, 69b), **Ağrıklı:** 2. Saraya benzer bir çeşit sinir hastalığına tutulmuş kimse (DS I 2019, 110b), **Ahıt (I):** 2. Akılsız, aptal (DS I 2019, 132b / 133a), **Ahraz:** 2. Akılsız, ahmak (DS I 2019, 133b), **Akur (I):** Kudurmuş (DS I 2019, 164a), **Alacama:** Loğusalara musallat olan alkarısının çocuklarda beliren şekli (bu hastalık nazardan olur) (DS I 2019, 177b), **Alınmış:** Felçli, inme inmiş (DS I 2019, 220a), **Alo (III):** Deli, budala (DS I 2019, 228b), **Anga (I):** Ahmak, sersem, akılsız, dangalak, angıt (DS I 2019, 262a / 262b), **Ankebit:** Kâbus, uykuda basan ağırlık (DS I 2019, 273b), **Apa (I):** 2. Sağır, dilsiz (DS I 2019, 282a), **Apkın (II):** Akılsız, serseri, deli dolu (DS I 2019, 289a), **Apuh (II):** Deli (DS I 2019, 291a), **Aras (III):** Sağır ve dilsiz (DS I 2019, 300a), **Argaz:** 1. Dilsiz (DS I 2019, 311a), **Arona:** Karabasan (DS I 2019, 330a), **Ars (II):** Kısır kadın (DS I 2019, 332a), **Aslık:** 5. Kısır kadın veya dişi hayvan (DS I 2019, 345a / 345b), **Atak (I):** 4. Bunak (DS I 2019, 364b / 365a), **Attırgan:** Cinsel isteklerini açığa vurmuş, isterik kadın (DS I 2019, 373a), **Avalla:** Sağır ve dilsiz (DS I 2019, 375a), **Avdalla:** 2. Sağır, kekeme (DS I 2019, 379b), **Ayarsız:** Deli, şuursuz (DS I 2019, 408b), **Aynışsız:** Algısız, akılsız (DS I 2019, 429a), **Bağlı:** Büyülü, erkeğin büyülenerek cinsi bakımdan iktidarsız olması (DS I 2019, 484a), **Bağnak (II):** Akılsız (DS I 2019, 484b), **Bahidi:** Deli, serseri (DS I 2019, 488b), **Balalas:** Aptal, budala, deli (DS I 2019, 498b), **Basık (I):** 2. Türü sebeplerle basıldığına inanılan ve bu yüzden hastalanan loğusa kadın, yürümesi geciken çocuk (DS I 2019, 539b), **Basılma:** Yeni doğmuş bir çocuğun yanına et getirilirse ya da yeni doğmuş çocuğun evinden bir başka yeni doğmuş çocuğun evine gidilirse, gidilen evin çocuğunda gerileme meydana getirdiğine inanılan hastalık (DS I 2019, 540a), **Baskın (I):** 1. Cin ve periler tarafından tutulduğu sanılan sıska, cılız çocuk (DS I 2019, 543a), **Bastırık (IV):** Ağır basma, kâbus (DS I 2019, 547b), **Beç (I):** 2. Akılsız, başında olmayan, deli (DS I 2019, 593a), **Belen (IV):** Deli (DS I 2019, 612b), **Belen, beleñ (II):** 2. Sara (DS I 2019, 612b), **Belen, beleñ (II):** 3. Uçuk, dudaklarda görülen bir çeşit deri hastalığı (DS I 2019, 612b), **Béyman (II):** Çocuğu olmayan, kısır (DS I 2019, 688a), **Bezeme (I):** 3. Firengi (DS I 2019, 650b / 651b), **Bon (I):** Unutkan, bunak, sarhoş (DS I 2019, 736a), **Buçuk (II):** Dudakta olan uçuk (DS I 2019, 777b), **Bulaşık:** 3. Yarı deli (DS I 2019, 786b), **Bücüş:** Kısır (DS I 2019, 812a), **Calay:** Dilsiz, kekeme, peltek konuşan (kimse) (DS II 2019, 850a), **Catlak:** Yaşlılıktan bunamış, delimsi, acuze, cadı (DS II 2019, 865a), **Cıdırlı (I):** 2. Deli (DS II 2019, 898a), **Cıvgın (II):** 1. Delice hareketler yapan, hoppa (kimse) (DS II 2019, 942b), **Cinahatsız:** Normal insanın beğenmediği, sevmediği şeyleri seven adam, cinsi sapık (DS II 2019, 974b), **Cinci (I):** 1. Cinleri toplayıp konuşan, geleceğe dair bilgiler ortaya atan adam (DS II 2019, 975b), **Concolos:** Sara hastalığını yaptığına inanılan ve karakış geceleri dolaştığına inanılan peri (DS II 2019, 998b), **Congalaz (I):** 2. Bunak kadın (DS II 2019, 998b / 999a), **Congola (I):** Kâbus (DS II 2019, 998b), **Cozutmak (IV):** Aklını kaçırmak (DS II 2019, 1005a), **Cöçün:** Ayakları romatizmalı veya inmeli olan (kimse) (DS II 2019, 1005b), **Curcun (I):** Deli, azgın, çılgın (DS II 2019, 1018a), **Çalاک (XI):** Deli (DS II 2019, 1049a), **Çalgın (II):** 1. Deli, delimsi (DS II 2019, 1052a), **Çalgın (III):** Kötürüm, inmeli, sakat (DS II 2019, 1052b), **Çalıntı (III):** Cin ve perilerin etkisinde olduğu sanılan çocuk (DS II 2019, 1056a), **Çarpma (II):** İnme inme (DS II 2019, 1084a), **Çılduruğ:** Çıldırılmış (kimse) (DS II 2019, 1172b), **Çılgısız:** 1. Akılsız (DS II 2019, 1173a), **Çıvdırgın:** Çıldırılmış,

deli (kimse) (DS II 2019, 1198b), **Çiçek (I)**: Frengi (DS II 2019, 1203b), **Çont**: Felç, inme (DS II 2019, 1268b), **Çorlu (I)**: 2. Akılsız, deli (DS II 2019, 1272a / 1272b), **Çoşka (II)**: Deli (DS II 2019, 1274a), **Çuh**: Ağız ve dudaklarda meydana gelen kabarcıklar, uçuk (DS II 2019, 1301b), **Dabul (I)**: Deli gibi, abuk sabuk (yürüme hakkında) (DS II 2019, 1316b), **Dada (II)**: 2. Dilsiz (DS II 2019, 1317b), **Dagal (I)**: 1. Sağır, dilsiz (DS II 2019, 1321a), **Dalap**: 2. Cinsî münasebete çok düşkün kadın, fahişe (DS II 2019, 1337b / 1338a / 1338b), **Damla**: İnme, felç (DS II 2019, 1353a), **Dancı**: 2. Boyu uzun, akılı kısa insanlara verilen ad (DS II 2019, 1357a), **Davara**: Kâbus (DS II 2019, 1378b), **Davdar**: Deli adam (DS II 2019, 1379a), **Davuş (II)**: 2. Gaipten gelen ses (DS II 2019, 1383a), **Debeng**: Sersem, ahmak, şuursuzca hareket eden (DS II 2019, 1393a), **Değiştirme**: 2. Gürbüz ve sağlam bir çocuğun birdenbire zayıflayarak tanınmayacak hale gelmesi (Şeytanın değiştirdiğine inanılır) (DS II 2019, 1402b), **Delbiz**: Delişmen (kimse) (DS II 2019, 1408a), **Delimsirek**: Sersem, salak, çılgın, delişmen (DS II 2019, 1413a), **Deme (II)**: Kekeme, dilsiz (DS II 2019, 1416a), **Dengesek**: 1. Sersem, dengesiz, akılsız, dalgın (DS II 2019, 1423a), **Depek (I)**: Sapık anlamındadır ve deli kelimesiyle birlikte kullanılır (DS II 2019, 1427a), **Devge**: Alık, bön, ahmak (DS II 2019, 1443a), **Deyişik (I)**: 2. Halk inanışına göre cinlerin değiştirdiği sanılan çocuk (DS II 2019, 1447a / 1447b), **Dırnoy**: Akılsız, düşüncesiz (DS II 2019, 1472a), **Dışarlık (II)**: Sara hastalığı (DS II 2019, 1473b), **Dıydıh**: Akılsız, düşüncesiz (DS II 2019, 1475a / 1475b), **Dikil (II)**: Alık (DS II 2019, 1487a), **Dilcek**: 1. Dilsiz (DS II 2019, 1492a), **Dillemez**: Dilsiz (DS II 2019, 1496a), **Doreyli**: Pek akıllı olmayan, kaçık (DS II 2019, 1564a), **Duşka (II)**: Akılsız, düşüncesiz, sersem (DS II 2019, 1610a), **Dutalga**: 1. Sara (DS II 2019, 1611b), **Düpürtü**: Heyecandan ileri gelen yürek çarpıntısı (DS II 2019, 1633a), **Ebe (V)**: Küçük çocukların gözünde korkunç bir varlığı canlandıran ve onları korkutmak için söylenen sözcük (DS III 2019, 1650a), **Ebeş (I)**: 2. Konuşurken hecelerini hakını veremeyen, kekeme (DS III 2019, 1656b), **Ebu (II)**: Dilsiz (DS III 2019, 1658b), **Efsene**: Dengesiz, az akıllı, budala (DS III 2019, 1670b), **Eftik (I)**: 3. Can sıkıntısı ile durup düşünmek (DS III 2019, 1671a / 1671b), **Ehrez**: Dilsiz (DS III 2019, 1690b), **Eksin (I)**: 2. Yaşlılık ya da şiddetli bir hastalık nedeniyle bunamış (kimse) (DS III 2019, 1698b), **Enkebüt**: Korkulu rüya, kabus (DS III 2019, 1759a), **Enme**: 2. İnme, felç (DS III 2019, 1759b), **Eremik**: 1. Kısır, hiç doğurmayan insan ya da hayvan (DS III 2019, 1766a), **Erişik (I)**: 1. İnanışlara göre, şeytan çarpmasıyla olduğuna inanılan, çırpınma ve seyirme belirtileri de gösteren bir çeşit sinir hastalığı (DS III 2019, 1772a / 1772b), **Erişik (I)**: 1. İnanışlara göre, şeytan çarpmasıyla olduğuna inanılan, çırpınma ve seyirme belirtileri de gösteren bir çeşit sinir hastalığı (DS III 2019, 1772a / 1772b), **Erişik (I)**: 2. Deli (DS III 2019, 1772a / 1772b), **Erişik (I)**: 2. İnanışa göre cin, şeytan çarpmasıyla herhangi bir uzvu eğrilen ya da tutmayan, sara tutmuş gibi çırpınan (kimse) (DS III 2019, 1772b), **Erleşikli**: Cin çarpmış (DS III 2019, 1775a), **Esemeli**: Deli (DS III 2019, 1779a), **Eser (III)**: 2. Delilik (DS III 2019, 1780a), **Eser (III)**: 1. Sar'a (DS III 2019, 1780a), **Eserli (I)**: 1. Delişmen, deli (DS III 2019, 1780a), **Eserli (I)**: 3. Sar'alı olan (DS III 2019, 1780a), **Eserli (I)**: 4. Herhangi bir tarafına inme inen (kimse) (DS III 2019, 1780b), **Esirik**: 3. Deli. 4. Dalgın, Yarım akıllı (DS III 2019, 1783a), **Esnek (VIII)**: Delimsek, delişmen (DS III 2019, 1786a), **Esral (II)**: Akılı az, sapık (DS III 2019, 1786b), **Esrek**: 2. Deli (DS III 2019, 1786b / 1787a), **Estirikli**: Kafadan çatlak, serseri, deli (DS III 2019, 1787b), **Esürük**: 2. Cin peri çarpmış (kimse) (DS III 2019, 1787b), **Esürük**: 3. Saralı (DS III 2019, 1787b), **Evsane**: Akılı eksik, aklını yitirmiş, deli (DS III 2019, 1814a), **Evtik (III)**: 2. Herhangi bir kaygı ya da olaydan ileri gelen heyecan, evcenlik ve yürek çarpıntısı (DS III 2019, 1817a), **Fafa**: Akılsız, aptal (DS III 2019, 1831a), **Faliç**: Felç (DS III 2019, 1832b), **Farsak**: 1. Akılsız, delişmen (kimse) (DS III 2019, 1837a), **Fat (I)**: Kekeme (DS III 2019, 1839b), **Fesüklük**: Kekemelik, pepemelik (DS III 2019, 1848a), **Gaçık**: Kaçık (DS III 2019, 1888a), **Galabaş**: Akılsız (DS III 2019, 1881b), **Garamat (III)**: Tinsel bunalım (DS III 2019, 1920a), **Gavsalak (II)**: Aptal, akılsız (DS III 2019, 1940b), **Gelincikleme**: Heyecandan ileri gelen bir çeşit sinir hastalığı (DS III 2019, 1980a), **Gezgin**: 3. Uykuda gezen (kimse) (DS III 2019, 2023a), **Gıdrel**: Akılsız (DS III 2019, 2034b), **Gıldırma**: Emzikli kadınlarda göğsün nazardan şişmesi (DS III 2019, 2041a), **Gofasan**: Deli, serseri (DS III 2019, 2093b), **Gonga**: Umacı (DS III 2019, 2101a), **Gongak (I)**: Kendini bilmeyen, serseri, deli (DS III 2019, 2101a), **Göbel (VI)**: Deli (DS III 2019, 2115a), **Göğleme (II)**: Kısır (DS III 2019, 2131b), **Göğnük (IV)**: Üzüntüden ağlar duruma gelme (DS III 2019, 2132b), **Göz (VI)**: Nazar (DS III 2019, 2175a), **Gözenti**: Karasevda denilen akıl hastalığı (DS III 2019, 2180a), **Gunt (I)**: Felç hastalığı (DS III 2019, 2197a), **Gurat**: Kısır kadın (DS III 2019, 2197b), **Habu (II)**: Dilsiz (DS III 2019, 2247b), **Hahoç**: Çocukları korkutmak için söylenen hayali yaratık, öcü (DS III 2019, 2252b), **Halasız**: Akılsız (DS III 2019, 2257a), **Hamadak**: Akılsız (DS III 2019, 2263a), **Harazalı (I)**: 2. Saralı (DS III 2019, 2286a), **Havveli**: Umacı (çocuk dilinde) (DS III 2019, 2314a), **Helike (II)**: Lohusa kadınların gördüğü kabus, al (DS III 2019, 2334a), **Helleme**: Aşırı hareketler yapan, deli (DS III 2019, 2336a), **Hüngir**: Kısır erkek (DS III 2019, 2365a), **Hirif**: Bunamış, zayıf bellekli kimse (DS III 2019, 2388b), **Hoğ (I)**: 1. Aşırı cinsel istek (DS III 2019, 2394a), **Holta (II)**: Sarhoş gibi bilinçsiz hareketler yapan (kimse) (DS III 2019, 2398a), **Hombu**: Çocukları korkutmak amacıyla söylenen hayali yaratık, cin, şeytan (DS III 2019, 2400a), **Hoylu (I)**: Yarı deli, dengesiz (kimse) (DS III 2019, 2422b), **Hömece**: Umacı (DS III 2019, 2432a), **Igilıdak**: Yavaşça (korku ve heyecan nedeniyle insanın

içine bir şey akar gibi olmak için) (DS IV 2019, 2456b), **İlat**: 1. Kekeme (DS IV 2019, 2465b), **İlişik (I)**: Boş inanca göre cin çarpmış kimse (DS IV 2019, 2528b), **İliyer**: Boş inanca göre cinli, perili uğursuz yer (DS IV 2019, 2530a), **İliyertemi**: Sinir hastası olan, boş inanca göre cin peri tarafından çarpılmış olan (DS IV 2019, 2530a), **İlkit**: Dil tutukluğu (DS IV 2019, 2531a), **İngi**: 2. İnme hastalığı (DS IV 2019, 2543b), **İpleme**: Bağlanacak derecede deli (DS IV 2019, 2546b), **İtelli (II)**: Felçli, çolak (DS IV 2019, 2569a), **İtne**: Cinsel sapık (erkek için) (DS IV 2019, 2571a), **Kabaram**: Üzüntüden olan sinir hastalığı, bir çeşit delilik (DS IV 2019, 2582b), **Kacar (II)**: Dilsiz (DS IV 2019, 2586a), **Kada (IV)**: Konuşmaya engel olan dil bağı (DS IV 2019, 2589a), **Kaftar**: 1. İhtiyar, cadı, bunak (DS IV 2019, 2594a), **Kakaç (X)**: Kekeme, dili tutuk adam (DS IV 2019, 2601b), **Kakmık (I)**: Kudurmuş insan (DS IV 2019, 2606b), **Kako (I)**: Akılsız (DS IV 2019, 2607a), **Kakvan**: Akıllı kıt, aptal (DS IV 2019, 2607b), **Kancılaz**: Karabasan, kâbus (DS IV 2019, 2620b), **Kanırık**: 3. Dengesiz, bilinçsiz (DS IV 2019, 2625a), **Kapsol**: Cinsel sapınca uğramış kimse (DS IV 2019, 2637a), **Kaput**: Alık, sersem (DS IV 2019, 2637b), **Karoğla**: Gece kadınların yatakları üzerine abandığı sanılan peri (DS IV 2019, 2668a), **Karuğra**: Korkunç rüya, kâbus (DS IV 2019, 2673a), **Kasu (II)**: Cinsel sapıklığa uğramış erkek (DS IV 2019, 2677b), **Kazak (II)**: Dilsiz (DS IV 2019, 2711a), **Kekeç (I)**: 1. Kekeme, peltek (DS IV 2019, 2723a / 2723b), **Kekez (I)**: Kötü huylu, sapık erkek (DS IV 2019, 2724a), **Kengi**: 4. Firengi (DS IV 2019, 2744b), **Kepuze**: Uykuda basan ağırlık, kâbus (DS IV 2019, 2751b), **Kırık (I)**: 3. Cinsi sapık (DS IV 2019, 2824a / 2824b), **Kif (II)**: Firengi hastalığı (DS IV 2019, 2871a), **Kirik (VII)**: Deli, ahmak (DS IV 2019, 2878b), **Korhılığ (II)**: Çocuğın kendisinden korkarak hastalandığına inanılan şey (kurşun dökülerek iyileştirilir) (DS IV 2019, 2926a), **Koşuntu**: Bilinçsiz, uyusuk (DS IV 2019, 2936a), **Kovan (III)**: Cinsel sapıklığa uğramış erkek (DS IV 2019, 2940a), **Kösnük (I)**: 2. Cinsel sapık erkek (DS IV 2019, 2976a / 2976b), **Kösnük (I)**: 3. Kötü kadın, isterik kadın (DS IV 2019, 2976a / 2976b), **Kuntuk**: Aşırı derecede cinsel istek (DS IV 2019, 3004a), **Kursaksız**: 1. Akılsız (DS IV 2019, 3010b), **Kut (II)**: Anlaksız, beyinsiz, düşüncesiz (DS IV 2019, 3018a), **Külleme (I)**: Firengi hastalığı (DS IV 2019, 3031a), **Kümü**: Lohusalıkta al basma (DS IV 2019, 3036a), **Künk (I)**: Tutuk, unutkan, akılsız (çocuk) (DS IV 2019, 3039b), **Kürütül**: Bunak, akılsız insan (DS IV 2019, 3050a), **Lalaş, lālaş**: 3. Peltek konuşan, sözü anlaşılmayan (DS IV 2019, 3062a), **Lalık**: 4. Kekeme (DS IV 2019, 3062a), **Lalıkga**: Sözcükleri doğru dürüst söyleyemeyen (DS IV 2019, 3062a / 3062b), **Lalik (III)**: 1. Dilsiz 2. Dili tutulmuş, ne söyleyeceğini şaşırılmış (DS IV 2019, 3062b), **Lalloş**: Yeni konuşmaya başlamış çocuk gibi konuşan (DS IV 2019, 3062b), **Laluk**: 2. Dilsiz gibi konuşmayan, anlayışsız duran (DS IV 2019, 3062b), **Lelle**: Deli (DS IV 2019, 3073a), **Maçça (I)**: 1. Dert, hastalık (frengi, kanser, sıracı gibi ağır hastalıklar) (DS IV 2019, 3100a), **Maçça (I)**: 3. Çok düşünce ve üzüntüden olan sıkıntı (DS IV 2019, 3100a / 3100b), **Madan**: 1. Akılsız, serseri (DS IV 2019, 3101b), **Mahtana**: Boş kafalı, beyinsiz (DS IV 2019, 3107b), **Mamak (I)**: 2. Doğuştan ya da sonradan dilsiz olan (DS IV 2019, 3115b), **Mamucu**: Umacı (DS IV 2019, 3117a), **Manav (II)**: 2. Tutuk tutuk konuştuğu için sözleri anlaşılmayan (DS IV 2019, 3118a), **Manav (II)**: 3. Akılsız, ahmak (DS IV 2019, 3118a), **Mancınlık**: Deli (DS IV 2019, 3119b), **Mangabak**: Akılsız, sersem (DS IV 2019, 3122a), **Mangof (II)**: Akılsız (DS IV 2019, 3123a), **Matuf**: Bunak (DS IV 2019, 3138a), **Mavuk**: 3. Bunak (DS IV 2019, 3139b), **Meğez**: Bunak, sarsak (DS IV 2019, 3151b), **Mehmelet**: Bunak, aptal (DS IV 2019, 3153a), **Mekir (I)**: 1. Umacı, hortlak (DS IV 2019, 3153b / 3154a), **Meñez**: Bunak, yaşlı, sarsak (DS IV 2019, 3163b), **Mırnav**: 1. Erkeğe çok düşkün olan kadın (DS IV 2019, 3190a), **Momo**: 3. Hayali, korkunç yaratık (DS IV 2019, 3210a), **Momucu**: Umacı (DS IV 2019, 3210a), **Morçilik**: Cinsel isteği çok olan kadın (DS IV 2019, 3211a), **Moruz (I)**: Kızgınlık sırasında yüzde oluşan buruşukluk (DS IV 2019, 3212a), **Mömelet**: 1. Aptal, alık (DS IV 2019, 3215a), **Mücrüm**: İnmeli (DS IV 2019, 3228b), **Nana**: Çok yaşlı, bunak kadın (DS IV 2019, 3239b), **Nezer**: Nazar (DS IV 2019, 3250b), **Nönnü**: Hortlak, umacı (DS IV 2019, 3256b), **Oğrak (II)**: Nedeni bilinmeyip cinlerin çarptığına inanılan hastalık (DS V 2019, 3271a), **Oğuz**: 2. Anlayışı kıt olan (DS V 2019, 3274a), **Okucu**: 3. Umacı (DS V 2019, 3277b / 3278a), **Onunma**: Çocuk sürekli ağlayarak bayılır gibi olma (DS V 2019, 3286b), **Osgik**: Deli (DS V 2019, 3293a), **Öcü (I)**: Çocukları korkutmak amacıyla söylenen hayali yaratık, umacı, cin, peri (DS V 2019, 3310a / 3310b), **Ödüllü**: 2. Korkudan şaşırılmış (kimse) (DS V 2019, 3313b), **Ödürlü**: 1. Uykuda korkan, korkmayı huy edinmiş olan, kâbus gören (DS V 2019, 3314a), **Ödürlü**: 2. Korkudan kalbi çok çarpan (DS V 2019, 3314a), **Öllak**: Umacı (DS V 2019, 3334b), **Öneği (I)**: 6. Toplumdan kaçan (kimse) (DS V 2019, 3339b), **Paldırak**: Kekeme (DS V 2019, 3388a), **Pallı**: Şaşkın, alık (DS V 2019, 3389a), **Patat (I)**: Peltek konuşan, kekeme, dilsiz (DS V 2019, 3410a), **Paytak (I)**: Peltek, kekeme (DS V 2019, 3418a), **Pehlül**: Aptal, deli, sersem (DS V 2019, 3422a), **Pepildek**: Kekeme (DS V 2019, 3429a), **Pepildeklik**: Kekemelik (DS V 2019, 3429a), **Peselek**: Tutuk ve yarım yarım konuşan (DS V 2019, 3435b), **Pısak**: Çekingen, insanlardan kaçan (kimse) (DS V 2019, 3448b), **Pısis**: Küçük çocukların korkutulduğu hayali yaratık (DS V 2019, 3449a), **Piye**: Irza geçme (DS V 2019, 3466a), **Polç**: Cinsel gücü olmayan erkek (DS V 2019, 3469b), **Puc**: Felç hastalığı (DS V 2019, 3484a), **Puluç**: 2. Cinsel gücü olmayan erkek (DS V 2019, 3487a), **Pusgun**: Korkudan sinmiş, pusmuş, sessiz (DS V 2019, 3492b), **Sadana (I)**: 1. Ahmak, bunak, sersem, akılsız (DS V 2019, 3513a), **Sadana (I)**: 1. Ahmak, bunak,

sersem, akılsız (DS V 2019, 3513a), **Sakırğa (III)**: Uçuk (DS V 2019, 3521b), **Salkansız**: Alık, uyuşuk (kimse) (DS V 2019, 3528a), **Samansak**: Akılsız, budala (DS V 2019, 3533a), **Samarık (I)**: 1. Hastalığın bıraktığı sersemlik (DS V 2019, 3533a), **Samarık (I)**: 3. Sara (DS V 2019, 3533a), **Sapgın**: Yolsuz, sapık (DS V 2019, 3542a), **Sapkın**: 1. Bunak, deli gibi (DS V 2019, 3543a), **Sapuk (I)**: Sapık (DS V 2019, 3544a), **Sarsak (II)**: Sidiğini tutamayan, sürekli sidik kokan kimse (DS V 2019, 3550b), **Sası (II)**: 2. Deli (DS V 2019, 3551b), **Satlak**: Akılsız (DS V 2019, 3552b), **Savrukmuş**: Cinsi isteklerinin esiri olan (DS V 2019, 3557a), **Seçime**: Firengi, belsoğukluğu gibi hastalık (DS V 2019, 3566a), **Seğli (II)**: Anlamsız, düşüncesiz konuşan, akılsız (DS V 2019, 3568a), **Seğricek**: Seğirme (DS V 2019, 3568a), **Seğricekli (II)**: Tikli, seğirme hastalığı olan (DS V 2019, 3568a), **Selpük (II)**: Kendine sahip olamayan, iradesiz (DS V 2019, 3580a), **Semsiz (I)**: Dalgın, alık, bilinçsiz (DS V 2019, 3582b), **Sér, sër (I)**: Bunak (DS V 2019, 3593b), **Serek (V)**: Sayıklayan hasta (DS V 2019, 3588a), **Serlik**: Bunaklık (DS V 2019, 3592a), **Sesmez**: Dilsiz (DS V 2019, 3594b), **Seyreyh**: Akılsız, budala, bön (DS V 2019, 3601a), **Sıvık (II)**: Deli, akılsız, dengesiz (DS V 2019, 3625a), **Silik (I)**: 4. Sapık (DS V 2019, 3636b), **Sömen (III)**: Konuşmasını beceremeyen, durgun yaradılışlı kimse (DS V 2019, 3681a), **Subat**: Umacı, karakoncolos (DS V 2019, 3689a), **Sumayı**: Şaşkın, alık (DS V 2019, 3696a), **Şapşal (I)**: Şaşkın, beceriksiz, alık (DS V 2019, 3748b / 3749a), **Şatala**: Alık (DS V 2019, 3754b), **Şavak (II)**: 1. Alık alık, sağa sola bakınarak yürüyen kişi (DS V 2019, 3755a), **Şavşat**: Deli (DS V 2019, 3756a), **Şayır**: Alık, şaşkın (DS V 2019, 3756b), **Şel**: 1. İnme (DS V 2019, 3759b), **Şel**: 2. İnmeli (DS V 2019, 3759b), **Şerbetleme**: Firengi (DS V 2019, 3764a), **Taba**: Çocuğu olmayan kadın (DS V 2019, 3798a), **Tat (I)**: 1. Dilsiz (DS V 2019, 3843b), **Tat (I)**: 2. Kekeme (DS V 2019, 3843b), **Tavara (II)**: Karabasan, kâbus (DS V 2019, 3848a), **Tehmen**: Peltek konuşan (DS V 2019, 3863b), **Tekeç (III)**: Kekeme (DS V 2019, 3865a), **Tekerlek**: Cinsel sapınca uğramış erkek (DS V 2019, 3865b), **Tellek**: 1. Cinsel sapınca uğramış erkek (DS V 2019, 3873b), **Teltik (IV)**: Kekeme (DS V 2019, 3875a), **Tepire**: Akılsız (DS V 2019, 3886b), **Tevekkel**: Deli gibi, kaçık (DS V 2019, 3904a), **Vırrık (V)**: 1. Olur olmaz şeylere öfkelenen, yeğni akıllı (DS VI 2019, 4103b), **Tıbıka**: Bebeği yaşamayan, hemen ölen kadında olduğu sanılan tinsel bir hastalık (DS V 2019, 3909b), **Tıngır (V)**: Akılsız (DS V 2019, 3917b), **Tısnık (II)**: İnsanlardan kaçan, çekingen, ürkek (DS V 2019, 3928b), **Tihnik**: Uçuk benizli, sıska (DS V 2019, 3931b), **Tilkov**: Kekeme (DS V 2019, 3934a), **Tilsiz**: Dilsiz (DS V 2019, 3934b), **Tiltak**: 2. Kekeme (DS V 2019, 3934b), **Tinsiz (II)**: Konuşamayan, dilsiz (DS V 2019, 3937b), **Tolaman (I)**: Düşünmeden, akli ermeden konuşan (kimse) (DS V 2019, 3954b), **Toloz (I)**: 1. Cinsel sapınca uğramış genç (DS V 2019, 3955a), **Tonga (III)**: Akılsız (DS V 2019, 3961a), **Tongur**: Zor anlayan, kalın kafalı (DS V 2019, 3961b), **Tuncuk**: 1. Aşırı cinsel istek duyan (erkek için) (DS V 2019, 3994b), **Tutalgı (I)**: Sara hastalığı (DS V 2019, 4000a), **Tutarga (I)**: Sinir hastalıkları nöbeti (DS V 2019, 4001a), **Tutarıklı**: Saralı (DS V 2019, 4001b), **Tükendi**: Cinsel güçten yoksun olma durumu (DS V 2019, 4008a), **Ucuk**: Uçuk (DS VI 2019, 4022a), **Uçgun (II)**: 1. Gelgit akıllı (DS VI 2019, 4023a), **Uçgun (II)**: 2. Bunak (DS VI 2019, 4023a), **Uçurumlu**: Kuruntulu, küçük olayları korkuyla büyüten (DS VI 2019, 4025b), **Uğrak (II)**: Sara, cin çarpması (DS VI 2019, 4028b), **Uğraklı**: İnmeli, çalık, çalgın (DS VI 2019, 4028b), **Uğumsuz (II)**: Döl döş vermeyen, çocuğu, özellikle oğlu olmayan (DS VI 2019, 4029a), **Ulçuhlama**: Uçuklama (DS VI 2019, 4035b), **Umacı**: 2. Cin, peri örneği, korkutan şey, yaratık (DS VI 2019, 4038a), **Umma**: 1. Özenme, bundan dolayı duyulan üzüntü (DS VI 2019, 4038b / 4039a), **Umma**: 2. Özenilen şeyin ele geçmemesinden dolayı lohusada meme, erkekte üreme organında olan şişlik, acı (DS VI 2019, 4038b / 4039a), **Ummacı**: Korku verici yaratık, hayalet (DS VI 2019, 4039a), **Urama**: 2. Çarpılma (şeytana, cine) (DS VI 2019, 4042b), **Urasalık**: Okuyup üflenecek gibi hasta (DS VI 2019, 4042b), **Ursan**: Kısır (DS VI 2019, 4043b), **Ücü (I)**: Umacı (DS VI 2019, 4057a), **Üdürme**: İnme, felç (DS VI 2019, 4067b), **Ünü**: Öcü, umacı (DS VI 2019, 4069a), **Verone**: Yarım akıllı (DS VI 2019, 4099a), **Vurgun (I)**: 2. Nazar değdiği, çarpıldığı sanılan algın, güçsüz kişi (DS VI 2019, 4110a), **Yabuk**: Kekeme (DS VI 2019, 4115b), **Yalama (I)**: 1. Dudakta çıkan yara, uçuk (DS VI 2019, 4138b / 4139a), **Yamgıç**: Yamyam (DS VI 2019, 4156b), **Yava (I)**: 1. Peltek, kekeme (DS VI 2019, 4205a), **Yavı (I)**: Akılsız, sersem (DS VI 2019, 4206b), **Yaya (II)**: Akli kıt (DS VI 2019, 4210b), **Yeldirgeme**: Uykuda söylenerek kalkma, kendini oraya buraya atma hastalığı, karabasan (DS VI 2019, 4233b), **Yellenme**: Sara (DS VI 2019, 4239a), **Yelpik (III)**: Aklına eseni yapan, delifişek (DS VI 2019, 4241b), **Yemece**: 2. Firengi (DS VI 2019, 4243a), **Yenirce**: 1. Frengi (DS VI 2019, 4248b), **Yenki**: Şaşkın, alık, aptal (DS VI 2019, 4249b), **Yılançık**: 5. Gövde de şişkinlikler yapan, sıkıntıdan olduğu sanılan bir hastalık (DS VI 2019, 4266b / 4267a), **Yıldırım**: İnme, felç (DS VI 2019, 4269a), **Yığrencek**: Her şeyden öğrenmeyi alışkanlık edinmiş kimse (DS VI 2019, 4279a), **Yilli**: Saralı (DS VI 2019, 4279b), **Yordanlı**: Deli (DS VI 2019, 4299b), **Yoz (I)**: 1. Kısır (DS VI 2019, 4303b), **Zal**: Deli (DS VI 2019, 4347a), **Zandos**: Deli (DS VI 2019, 4349a), **Zara**: Sara (DS VI 2019, 4350b), **Zaza (II)**: Kekeme (DS VI 2019, 4356a), **Zehinsiz**: 1. Kavraması kıt (DS VI 2019, 4358b), **Zertlek (I)**: Akılsız (DS VI 2019, 4364a), **Zııldak (III)**: Delidolu, hoppa (DS VI 2019, 4366b), **Zıbuklu**: Akılsız (DS VI 2019, 4368a), **Zıpır (I)**: 1. Delişmen (DS VI 2019, 4376b), **Zıpırlık**: Deli dolu davranış (DS VI 2019, 4377a), **Zıplak (VI)**: 1. Hoppa, delidolu (DS VI 2019, 4377b), **Zırtıl (I)**: 1. Delimsi, deli (DS VI 2019, 4381b), **Zırzop (I)**: 1. Delidolu (DS VI

2019, 4383b), **Zıvana (IV)**: Zırdeli (DS VI 2019, 4384a), **Zıvanasız**: Kaçık (DS VI 2019, 4384a), **Zop**: Alık (DS VI 2019, 4396b), **Zopo (II)**: Akli az gelişmiş, iriyarı (DS VI 2019, 4397a).

3.1.1.1. Birleşik İsim

3.1.1.1.1. İsim Tamlaması Şeklinde Oluşan Birleşik İsimler

Alkarısı: Loğusa ve yeni doğmuş bebeklere musallat olarak onları boğduğu sanılan ve samanlıkta dolaşarak atların yelesini ördüğüne inanılan görüntü (DS I 2019, 222b), **Cin çarpması**: Sara hastalığı (DS II 2019, 976b), **Dahdah delisi**, **dāhdāh delisi**: 2. Başkalarına alay konusu olan, şımarık, deli gibi çok kızan kimse (DS II 2019, 1328b), **Dilaltı (II)**: Konuşmaya engel olduğuna inanılan dil altındaki et (DS II 2019, 1490b), **Dilbunu**: Dil ile yapılan nazar (DS II 2019, 1491b), **Elkanası**: Lohusa kadınlara zarar verdiğine inanılan hayali yaratık (DS III 2019, 1719a), **Göz bunu**: 1. Göz ile yapılan nazar (DS III 2019, 2176b), **Kibar hastalığı**: Cinsel sapıklık (erkeklerde) (DS IV 2019, 2870a), **Sevindirik delisi**: Birden ve çok sevinçle heyecanlanarak dengesizleşen kimse (DS V 2019, 3596b), **Yürek düpürtüsü**: Yüreğin olağanüstü çarpması (DS VI 2019, 4335a), **Yürek oynaması**: 2. Aşırı korku (DS VI 2019, 4335a).

3.1.1.1.2. Sıfat Tamlaması Şeklinde Oluşan Birleşik İsimler

Aladeli: Yarı deli, budalaca (DS I 2019, 181b), **Alafakı**: 2. Şuursuz (DS I 2019, 184b), **Basuk dilli**: Kekeme (DS I 2019, 549a), **Cünüldeli**: Zırdeli (DS II 2019, 1027b), **Daldingil**: 2. Aptal, akılsız (DS II 2019, 1343a), **Deli depek**: Akılsız, sersem (DS II 2019, 1411b), **Delibaş**: 2. Delice hareketler yapan çocuk (DS II 2019, 1410b / 1411a), **Delibayram**: Delişmen, hoppa (DS II 2019, 1411a), **Delitepe**: Yolsuz ve aşırı davranışları olan, deli dolu (kimse) (DS II 2019, 1413b), **Donaç**: 2. Bir kimsenin korkudan ölü gibi hareketsiz bir durumda olması (DS II 2019, 1558a), **Gazbeyin**: Akılsız (kimse) (DS III 2019, 1953b), **Gurubaş**: Çocuğu olmayan (DS III 2019, 2201a), **Hel akıl**: Az akıllı (kimse) (DS III 2019, 2330b), **Karadon (I)**: Çocuğu olmayan kadın ya da erkek (DS IV 2019, 2643b), **Karakul**: Umacı, öcü (çocuk dilinde) (DS IV 2019, 2648b), **Koca löhlü**: Bunak, bunamış (DS IV 2019, 2893a), **Kot kafa**: Kalın kafalı, akılsız (DS IV 2019, 2938a), **Kötü göz**: Baktığı kimseye ya da şeye zarar veren göz, kötü dilekle bakış (DS IV 2019, 2983a), **Kötü yara**: Firengi (DS IV 2019, 2984a), **Lom sözlü**: Sözüünü, konuşmasını bilmeyen (DS IV 2019, 3087a), **Sallı sartlı deli**: Zırdeli, azgın deli (DS V 2019, 3530a), **Sapır buçuk**: Deli dolu, şuursuz (DS V 2019, 3542b), **Sarmaşık sözlü**: İyi konuşamayan, söyleyişi anlaşılmayan (DS V 2019, 3549b), **Yarımmine**: Felç (DS VI 2019, 4187a), **Yeğin akıllı**: Akli az, hafif davranışlı (DS VI 2019, 4226b), **Yeylik ahıllı**: Dengesiz, iyi düşünemeyen (DS VI 2019, 4263a), **Zındıklı**: Zırdeli (DS VI 2019, 4373b).

3.1.1.1.3. İsim + İsim Şeklinde Oluşan Birleşik İsimler

Abızambak (I): 2. Bunak (DS I 2019, 23a), **Gornapışık**: Efsane ve masallardan gelerek halk düşüncesine yerleşmiş kediye benzer korkunç bir yaratık (DS III 2019, 2105b), **Kepsap**: Bunak (DS IV 2019, 2751b), **Uyar akıllı**: Başkasının sözüne giden, aklını kullanmayan (DS VI 2019, 4049b).

3.1.1.1.4. İsim + Sıfat Şeklinde Oluşan Birleşik İsimler

Dedem akıllı: Sersem, bunak, avanak (DS II 2019, 1398a).

3.1.1.1.5. Sıfat + Sıfat Şeklinde Oluşan Birleşik İsimler

Delisengi: Hastalık, yorgunluk ve başka nedenlerle kafanın sersem olması (DS II 2019, 1413b).

3.1.1.1.6. İsim + Fiil Şeklinde Oluşan Birleşik İsimler

Al basma (I): 1. Loğusa kadınlarda görülen bir hastalık, loğusa humması 2. Loğusa olmıyan kimselerde al denilen görüntünün uyku arasında verdiği boğucu sıkıntı, kâbus (DS I 2019, 207a / 207b), **Al basma (I)**: 3. Üzüntü ve kederden bayılma (DS I 2019, 207a / 207b), **Al basma (I)**: Sara hastalığı (DS I 2019, 207a / 207b), **Hüy dutma**: Kan dolaşımı ve sinir sisteminin bozulmasından ileri gelen bir çeşit hastalık (DS III 2019, 2453a), **Sidiksalsal**: Sidiğini tutamama ya da yapamama hastalığı (DS V 2019, 3631b).

3.1.1.1.7. Sıfat + Fiil Şeklinde Oluşan Birleşik İsimler

Banaz olma: 3. Deliye dönme (DS I 2019, 516b), **Garabasan**: Karabasan, kabus (DS III 2019, 1917b), **Kepçöken**: Kâbus (DS IV 2019, 2745b).

3.1.1.1.8. İkileme Şeklinde Oluşan Birleşik İsimler

Cinni cüre: Deli deli konuşan (kimse) (DS II 2019, 982a), **Dağdağacı**: Mantıksız, yerli yersiz konuşan (DS II 2019, 1324a), **Debel sebel**: Saçma sapan, delice (konuşma hakkında) (DS II 2019, 1392b / 1393a),

Deldel: 2. Deli, ahmak, budala (DS II 2019, 1408b), **Doydoy:** Akılsız, serseri (DS II 2019, 1568a), **Ecit mecit:** 2. Korku nedeniyle insan yüzünün aldığı bambaşka, anormal şekil (DS III 2019, 1662a / 1662b), **Henkür menkür:** Boş inançları olanlarca var olduklarına inanılan cin, peri hayalet vb yaratıklar (DS III 2019, 2340b), **Karakura (I):** Kâbus (DS IV 2019, 2649a / 2649b), **Mangır mangır (II):** Kızgınlıktan gözlerin çok açılmış durumu için (DS IV 2019, 3123a), **Manisiz maddesiz:** Gelişigüzel, mantıksız (konuşma için) (DS IV 2019, 3124b), **Pepil pepil:** Kekeleye kekeleye (DS V 2019, 3429b), **Pitpit:** Kekeme (DS V 2019, 3466a), **Sepedi séyreh:** Hafif, hoppa, az akıllı kimse (DS V 2019, 3585b), **Vızzık vızzık:** 1. Korkuyla, bucak bucak (kaçma için) (DS VI 2019, 4106a).

3.1.1.1.9. İsim - Çekimli Fiil Şeklinde Oluşan Birleşik İsimler

Al bastı: 1. Çok ağlama sonundaki bayılma hali (DS I 2019, 208a).

3.1.1.1.10. İsnat Grubu Şeklinde Oluşan Birleşik İsimler

Beynidelik: Akılsız, aptal (DS I 2019, 648b), **Nalı kırık:** Aklında bozukluk olan, akılsız (DS IV 2019, 3236b), **Ocağkör:** Çocuğu olmayan (DS V 2019, 3264a), **Okkası camdan:** Budala, delimsi (DS V 2019, 3276a), **Zili kırık:** Akli kit, dengesiz (argo) (DS VI 2019, 4389a).

3.1.1.1.11. Hal Ekleriyle Oluşan Birleşik İsimler

3.1.1.1.11.1. Yönelme Ekiyle Oluşanlar

Eteğine çıgız: Fazla cinsi arzu duyan, tatmin olmayan insan (DS III 2019, 1796b), **Dikedek:** Uyuyan, dalgın kimsenin birdenbire sıçramasını anlatır (DS II 2019, 1485a).

3.1.1.1.11.2. Ayrılma Ekiyle Oluşanlar

Anadan cavlak: 2. Doğuştan deli olan kimse (DS I 2019, 247a).

3.1.2. Fiil

Ağmak (III): 1. Delirmek (DS I 2019, 104a), **Alırmak:** Kudurmak, delirmek (DS I 2019, 220a), **Anukumak:** Bunamak (DS I 2019, 281b), **Atlatmak:** Aklını kaybetmek (DS I 2019, 371b), **Bastırıklanmak:** Hasta ve bitkin bir durumda olmak, sayıklamak (DS I 2019, 548a), **Belinlemek, belinlemek (I)** Şaşkınlıkla karışık korku duymak irkilmek, ürkmek, uykudan sıçrayarak korku ile uyanmak, afallamak, şaşırarak (DS I 2019, 618a / 618b), **Belinlemek (III):** Uçuklamak, dudakta uçuk çıkmak (DS I 2019, 619b), **Berinnemek:** Uykuda kendi kendine konuşmak (DS I 2019, 635a), **Bıçıklamak, buçuklamak:** Korkuyla ya da ateşle [dudak] çatlamak, uçuklamak (DS I 2019, 656a / 656b), **Bürkmek:** 2. Sıkıntı ile kızarmak (DS I 2019, 827a), **Cıncırlanmak:** Sinir buhranı geçirmek (DS II 2019, 919b), **Cırmak (VI):** Delirmek (DS II 2019, 933b), **Cıvınmak (I):** 5. Deli gibi sevinmek (DS II 2019, 943b), **Cıvıtmağ:** Sapıtmak (DS II 2019, 943b), **Cızıtmak:** Aklını kaçırmak, bozmak (DS II 2019, 950b), **Cinnenmek (II):** Cin çarpmak, delirmek (DS II 2019, 982a), **Civremek:** Cin çarpmasından veya nazar değmesinden vücutta kırmızı kabarcıklar meydana gelmek (DS II 2019, 990a), **Çağalamak:** Yaşlı adam, çocukça hareket etmek (DS II 2019, 1035a), **Çalınmak (I):** 1. İnme inmek (DS II 2019, 1055b), **Çalınmak (I):** 2. Deli olmak (DS II 2019, 1055b), **Çalınmak (I):** 3. Cin çarpmak (DS II 2019, 1055b), **Çalınmak (I):** 4. Ölmek üzere olan hastanın dili peltekleşmek (DS II 2019, 1055b), **Çanıslamak:** Şuurunu kaybetmek, bunamak (DS II 2019, 1071a), **Çıvdırmak (I):** 2. Sevinçten delirecek gibi olmak (DS II 2019, 942b), **Çıvdırmak (I):** Delirmek (DS II 2019, 1198b), **Çimçimlemek:** Kekeliyerek okumak (DS II 2019, 1222a), **Çıvdirmek (I):** Delirmek (DS II 2019, 1248a), **Çoynamak (I):** Felce uğramak, kötürüm olmak (DS II 2019, 1275b), **Dalabırmak (I):** 1. Ateşli hastalıklarda sayıklamak, çırpınmak (DS II 2019, 1334a), **Dalapsımak:** İnsan ya da hayvan fazla cinsî arzu duymak (DS II 2019, 1338b), **Dancukmak:** Hiddetlenerek kızarmak (DS II 2019, 1357a), **Debezlemek (II):** Bir kimseyi korkutarak istediğini yaptırmak (DS II 2019, 1394a), **Debikleme:** 1. Şaşırarak, korkudan şaşırıp bastığı yeri bilmemek, düşe kalka yürümek (DS II 2019, 1394b), **Dellemek:** Deli etmek, kızdırmak, son derece hiddetlendirmek (DS II 2019, 1414a), **Dellenmek:** 2. Delirmek (DS II 2019, 1414a), **Dengelmek (I):** Anlamaz hale gelmek, ambale olmak (DS II 2019, 1423a), **Dillenmek (II):** Nazar olmak (DS II 2019, 1496b), **Diskinmek:** Korkmak, ürkmek, korkudan sıçramak (DS II 2019, 1519b), **Düpürdemek:** 2. Heyecandan yürek çarpmak (DS II 2019, 1633a), **Dürelenmek:** Ürkerek, sıçrayarak ayağa kalkmak (DS II 2019, 1633b), **Efilemek (I):** Korku ya da sevinç etkisiyle yürek çarpmak (DS III 2019, 1669a), **Eftikleme:** 3. Azıcık korkmak, heyecanlanmak, heyecandan kıvrınmak (DS III 2019, 1671b), **Erişmek (II):** Şeytan, cin çarpmak (DS III 2019, 1773a), **Erlenmek:** Cin çarpmak (DS III 2019, 1775a), **Esirmek (I):** 1. Azmak,

kudurmak, delirmek (DS III 2019, 1783a / 1783b), **Esirmek (I)**: 3. Öfkelenip bağırarak, çağırarak (DS III 2019, 1783a / 1783b), **Esirtmek (III)**: Delirmek (DS III 2019, 1784a), **Esremek**: 1. Delirmek (DS III 2019, 1787a), **Estirmek (I)**: 1. Duygularına yenilip, aklına eseni yapmak 4. Delirmek (DS III 2019, 1787b), **Evtinmek (II)**: 2. Bir şeye üzülmek el, ayak ve baş oğuşturmak (DS III 2019, 1817b), **Evtüklemek**: İnsan, üzerine çöken bir sıkıntı, halsizlik ve bunalım etkisiyle hiçbir iş yapmadan oturmak, zamanı boşa geçirmek (DS III 2019, 1817b / 1818a), **Faldırmak**: 2. Korku, kızgınlık ve heyecandan titremek (DS III 2019, 1832a / 1832b), **Fallamak (II)**: Aklını oynatmak (DS III 2019, 1833a), **Fenikmek (I)**: 2. Bunalmak, yarı baygınlık geçirmek, sıkıntı basmak (DS III 2019, 1844a), **Fıldırılmak (II)**: Çıldırılmak (DS III 2019, 1852b), **Foşurdamak (III)**: Kızgınlık sonucu burundan soluyarak acı sesler çıkarmak (DS III 2019, 1878a), **Gagaçlamak**: Felç olmak (DS III 2019, 1892a), **Gağıldamak (II)**: 2. Bunamak (DS III 2019, 1912b), **Gaydalanmak (I)**: 1. Bayılacak kadar korkmak (DS III 2019, 1944a), **Gaydalanmak (I)**: 2. Delirmek, çıldırmak (DS III 2019, 1944a), **Geçmek (I)**: 2. Bilincini yitirmek (DS III 2019, 1963b), **Gegelemek (II)**: 1. Düzgün söyleyememek, kekelemek (DS III 2019, 1970a), **Gıyılmak (II)**: Bir inanışa göre kırklı çocuğun yanına başka bir kırklı çocuk gelerek hasta olmak (DS III 2019, 2067a), **Gögnükmek**: 2. Üzüntüden ağlar duruma gelmek (DS III 2019, 2131a), **Havırmak**: Bilincini kaybetmek (DS III 2019, 2310b), **Haymak (I)**: Bunamak (DS III 2019, 2320a), **Heykirmek (II)**: 1. Korkudan bağırarak, haykırmak (DS III 2019, 2354a), **Hınkıldamak**: 2. Çocuk uykuda hoşnutsuzca mırıldanmak, sayıklamak (DS III 2019, 2366a), **Hınkırdamak (II)**: Evlenmek isteyen gençler, isteklerini aşırı hareketlerle belli etmek (DS III 2019, 2366a), **Hırflamak**: Bunamak (DS III 2019, 2370a), **Hirifleme**: Bunamak, belleği zayıflamak (DS III 2019, 2388b), **Hohurdamak**: Korkudan yüreği oynamak (DS III 2019, 2395a), **Hopurdamak**: Korkudan yüreği hopturmak (DS III 2019, 2406b), **Ihmak (I)**: 2. Üzüntü ve şaşkınlıktan oturup kalmak (DS IV 2019, 2461b), **Irdımak**: Bilincini kaybetmek (DS IV 2019, 2484a), **İçikmek**: 3. Korku ile iç çekmek (DS IV 2019, 2506b), **İflemek**: Delirmek (DS IV 2019, 2509a), **İlgendirmek**: korku ya da tiksinti vererek irkiltmek (DS IV 2019, 2522b), **İlimek (IV)**: heyecanlanarak içi hop etmek (DS IV 2019, 2526b), **İlkinmek**: 1. Atılmak, korkudan sıçramak, ürpermek (DS IV 2019, 2531a), **İmeklemek**: korku ya da heyecanla titremek, kalbi çarpmak (DS IV 2019, 2536a), **Kamıtılmak**: 2. Üzüntüden büzülüp durmak, somurtmak (DS IV 2019, 2616b), **Kangıldamak**: Bunamak (DS IV 2019, 2623b), **Karaltılmak (II)**: Büyü ile bir insanı diğer bir insandan soğutmak (batıl inanca göre) (DS IV 2019, 2651a), **Kepsemek**: 2. Sinirden dudak kurumak (DS IV 2019, 2751b), **Kerkinmek**: 1. Sapık amaçla birisinin arkasına değmek, sürtünmek (DS IV 2019, 2756a / 2756b), **Kılınmak (I)**: 4. Öfke ile kavgaya başlamak (DS IV 2019, 2800a), **Kıncıtılmak**: Sinirlenerek dişlerini sıkarak (DS IV 2019, 2808b), **Kırışmak (I)**: 3. Öfkeden yüz buruşmak (DS IV 2019, 2828a), **Kıyptılmak (III)**: Sapılmak (DS IV 2019, 2860b), **Kuntukmak**: Aşırı derecede cinsel istek duymak (DS IV 2019, 3004a), **Kuraksamak**: 2. Aşırı derecede cinsel istek duymak (DS IV 2019, 3005b), **Külgülemek**: Ani sevinç ya da korkudan zıplamak (DS IV 2019, 3030b), **Matıflamak**: Bunamak (DS IV 2019, 3137a), **Matıflamak**: Bunamak (DS IV 2019, 3138a), **Maymayılmak**: Alılaşmak (DS IV 2019, 3143b), **Mazırdanmak**: Paylanan, kötü davranış gören kimse kızarak söylenmek, homurdanmak (DS IV 2019, 3146b), **Melermek**: Gözler heyecandan yusuvarlak açılmak, belermek (DS IV 2019, 3157a), **Murlanmak**: 2. Dargınlığını, kızgınlığını belirtecek biçimde homurdanmak (DS IV 2019, 3222b), **Oğundurmak**: 1. Bir kimseyi çok inciterek, kırarak bayılacak dereceye getirmek (DS V 2019, 3272b), **Oğunmak (I)**: 2. Çok ağlamaktan güçsüz kalmak, bayılır gibi olmak, bayılmak (DS V 2019, 3272b / 3273a), **Oğlamağ**: Vurmak, nazar değdirerek öldürmek (DS V 2019, 3274b), **Oğlanmak**: Vurulmak, nazar deymesıyla ansızın ölmek (DS V 2019, 3274b), **Oynatılmak**: Sara hastalığına tutulmak (DS V 2019, 3305a), **Oysuramak**: İçi geçmek, bayılır gibi olmak (DS V 2019, 3305b), **Ödürülenmek**: 2. Uykuda korkmak, kâbus görmek (DS V 2019, 3314a), **Ötletmek**: Birisini öldürürüm diye korkutmak (DS V 2019, 3360a), **Övelenmek (I)**: Can sıkıntısı ve üzüntüden el ovuşturmak (DS V 2019, 3363b), **Padırlaşmak**: Anlaşılmayacak gibi konuşmak (DS V 2019, 3379a), **Palazılmak (II)**: Duygulanma nedeniyle kalp çarpmak (DS V 2019, 3387a), **Palazılmak (III)**: Korkarak kaçmak (DS V 2019, 3387a), **Parıldamak**: Öfkeden el ayak titremek (DS V 2019, 3399a), **Pasaroflamak**: Söylediğini bilmemek, bunamak (DS V 2019, 3406a), **Patırdamak (I)**: 3. Kekeme güçlük çekerek konuşmak (DS V 2019, 3411b / 3412a), **Pavkırmak (I)**: 2. Kızarak deli gibi söylenmek (DS V 2019, 3415b / 3416a), **Pepelemek (III)**: Kekelemek (DS V 2019, 3429a), **Pepildemek**: Konuşamaz duruma gelmek, dili tutulmak (DS V 2019, 3429a), **Pıkmak**: Ürkerek sendelemek (DS V 2019, 3442a), **Pısmak**: Sinmek, büzülmek, korkudan saklanmak (DS V 2019, 3449b), **Pıstırmak**: Korkutarak kimildayamayacak duruma getirmek, sindirmek (DS V 2019, 3450a), **Pıydırmak (I)**: Deli olmak, aklını kaçırmak (DS V 2019, 3452b), **Porsumah**: Öfkelenip kızarmak (DS V 2019, 3472a), **Pusarmak (II)**: 2. Zihin yorgunluğu nedeniyle dalgın olmak (DS V 2019, 3492a), **Pusmak (I)**: Korkudan sinmek, saklanmak, büzülmek, ses çıkarmamak (DS V 2019, 3492b / 3493a), **Putısınmak**: Onuru kırılıp üzülmek (DS V 2019, 3495a), **Pürtermek (II)**: Ağlayacak durumda olanın dudakları ileriye doğru uzanmak (DS V 2019, 3501b), **Sadalamak (I)**: 2. Sayıklamak, uykuda konuşmak (DS V 2019, 3512a / 3512b), **Sadalamak (I)**: 4. Yazıyı güçlkle okumak, kekelemek (DS V 2019,

3512a / 3512b), **Sadalamak (II)**: Görmeyi çok istediği kimsenin birdenbire adını anmak (DS V 2019, 3512b), **Sadalamak (III)**: Kötü söz ya da haber karşısında birdenbire dengesi bozulmak, sendelemek (DS V 2019, 3512b), **Samıramak**: Sayıklamak, uykuda söylenmek (DS V 2019, 3534b), **Samırdamak**: 1. Uyku ya da hastalık nedeniyle söylenmek, sayıklamak (DS V 2019, 3534b), **Sefitmek**: Bunamak (DS V 2019, 3566b), **Seğelmek (I)**: 3. Aptalca, alık durmak (DS V 2019, 3567a), **Seğirmek**: Seğirmek (DS V 2019, 3568b), **Sérbolmak**: Bunamak (DS V 2019, 3588a), **Sereklemek**: Sayıklamak, uykuda konuşmak (DS V 2019, 3588a), **Seyremek (III)**: Az kıpırdamak, seğirmek (DS V 2019, 3601a), **Sıbırmak**: Öfkeyle saldırmak (DS V 2019, 3602a), **Sıkılmak (I)**: Sızlanmak, sıkıntıdan ağlamak (DS V 2019, 3607b), **Singıldamak**: Korkarak titremek (DS V 2019, 3613a), **Sıpıtmak (II)**: Aklını kaçırmak, sapıtmak (DS V 2019, 3616a), **Sıtmak**: 2. Öd patlamak, korkmak (DS V 2019, 3623a), **Siğelmek**: Katılmak, ağlarken bayılmak (DS V 2019, 3632b), **Soruşmağ, soruşmak (III)**: Yüzü üzüntüden solmak (DS V 2019, 3669a), **Suksumak (I)**: Utanma nedeniyle konuşamamak (DS V 2019, 3692b), **Suvacık**: Üzüntüden ağlayacak gibi olma, gözleri dolma (DS V 2019, 3704a), **Süyüklemek**: Anlayamaz durumda olmak (DS V 2019, 3731b), **Şaşalamak (I)**: Alıklaşmak (DS V 2019, 3753b), **Şumlamak**: Göz değdirmek (DS V 2019, 3796a), **Tahdetmek**: Yüreğine işlemek (DS V 2019, 3803a), **Tarsıkmak**: Bir şeye üzümlüp sinirli davranışlarda bulunmak (DS V 2019, 3837a), **Telahsimek**: Açlıktan, susuzluktan, sıcaktan ya da korkudan bayılacak duruma gelmek (DS V 2019, 3870a), **Telezimek**: 1. Aşırı, taşkın davranışlar yapmak (DS V 2019, 3872b), **Tentenilmek**: Bunamak (DS V 2019, 3883a), **Tısmak**: Korkup susarak bir köşeye büzülme, sinmek (DS V 2019, 3928b), **Tuncukmak (II)**: 2. Aşırı cinsel istek duymak (kadın için) (DS V 2019, 3994b), **Tutulmak**: 2. Felç olmak (DS V 2019, 4003a), **Tüplemek**: Korkudan ya da heyecandan yürek çok çarpmak (DS V 2019, 4014b), **Uçunmak (I)**: 2. Uykuda ya da uyanırken birdenbire korkmak, korkarak bağırarak (DS VI 2019, 4024b), **Uğramak (I)**: Cine, şeytana çarpılmak (DS VI 2019, 4029a), **Uğunmak (I)**: Ağlaya ağlaya bayılmak, kendini yitirmek (DS VI 2019, 4031a), **Uğunmak (IV)**: 2. Olağanüstü üzülmek (DS VI 2019, 4031b), **Uğunmak (IV)**: 3. Olağanüstü acı duyarak, sessiz, yakınmasız ağlamak (DS VI 2019, 4031b), **Ummak**: 2. Özenilen şeyin elde edilememesinden dolayı, lohusada meme; erkek ve erkek çocukta; üreme organı şişmek (DS VI 2019, 4039a / 4039b), **Uyvanmak**: Tinsel ya da tensel bir yitik, bir acı yüzünden çok sarsılmak, kıvrınmak, bayılacak duruma gelmek (DS VI 2019, 4054a), **Üzülmek (II)**: 4. İnme inmek (DS VI 2019, 4088b), **Vahsınmak**: Pişman olarak, üzülmek (DS VI 2019, 4091a), **Vazvazlamak**: Yaşlanmak, usunda yitme olmak (DS VI 2019, 4096a), **Yalabıtmak (III)**: Öfkeyle hızlı vurmak, dövmek (DS VI 2019, 4135a), **Yedirgemek**: Ürkemek, korkmak, korkudan ürpermek (DS VI 2019, 4223b), **Yeldirgemek**: 1. Deli gibi, saçmasapan konuşarak oraya buraya gidip gelmek (DS VI 2019, 4233b), **Yeldirgemek**: 2. Sayıklamak (DS VI 2019, 4233b), **Yelgirdemek**: 1. Delirmek (DS VI 2019, 4236a), **Yevelemek (I)**: Sayıklamak (DS VI 2019, 4261b), **Zerikleme**: Uykuda sıçramak (DS VI 2019, 4363b), **Zıvırmak**: Delirmek (DS VI 2019, 4384b), **Zoğutmak**: Korkup kıpırdayamamak (DS VI 2019, 4394b).

3.1.2.1. Birleşik Fiil

Ağrı tutmak: Sara hastalığına yakalanmak (DS I 2019, 111b), **Ağzı kilitlemek**: Söz söyleyememek, konuşamamak (DS I 2019, 119a), **Ağzını gegelemek**: 2. Kekeleyememek (DS I 2019, 119b), **Ahıl teherrenmek**: Baş dönmek, zihin bulanmak (DS I 2019, 129b), **Al basmak**: 1. Loğusalık sırasında, hasta kötü bir ruh tarafından boğucu ve öldürücü krizlere maruz kalmak 2. Kâbus basmak (DS I 2019, 207b / 208a), **Atah getirmek**: Bunamak (DS I 2019, 364b), **Aybaşısı dutmak**: Ayda bir kez devreden geçici delilik nöbeti tekrar belirlemek (DS I 2019, 410a), **Başı tutmak**: Sara nöbeti gelmek (DS I 2019, 560b), **Belere kalmak (I)**: Ansızın korkmak, korku ile bakılmak (DS I 2019, 614a), **Beyinden itmek**: Sersemleştirmek, şuurunu kaybettirmek (DS I 2019, 647a), **Bir hoş olmak**: Tuhaflaşmak, şaşırarak, üzüntüden eli ayağı kesilmek (DS I 2019, 701a), **Bunnu yillenmek**: Cinsel isteklerle kendini bazı aşırı heveslere kaptırmak (DS I 2019, 793b), **Cancikten düşme**: Dölden kesilme (DS II 2019, 855b), **Cin çalmak**: Cin çarpmak, bir tarafına inme inmek (DS II 2019, 976b), **Çoru dutmak**: Deli olmak (DS II 2019, 1273b), **Çoru tutmak**: Sarası tutmak (DS II 2019, 1273b), **Çöl etmek**: Uykuda yatağı ıslatmak, işemek (DS II 2019, 1283a), **Çövkül olmak**: Yorgunluktan veya üzüntüden hasta olmak (DS II 2019, 1298a), **Dalap dalap oynamak**: Ateşli hasta şuuruzca hareketler yapmak (DS II 2019, 1338b), **Dam dokuz demek**: Abuk sabuk konuşmak, ne dediğini bilmemek (DS II 2019, 1352a), **Damla inmek**: Felç olmak, inme inmek (DS II 2019, 1353a), **Damla öndürmek**: Korkudan hastalanmak, ölmek (DS II 2019, 1354a), **Debiyet olmak**: Çocuklar korkarak üzerlerine fenalık gelmek, bayılmak (DS II 2019, 1395a), **Deli debilden konuşmak**: Delice konuşmak (DS II 2019, 1411b), **Depdüp deyip durmak (I)**: Söyleyeceği şeyi kekeleyerek söylemek (DS II 2019, 1426b), **Dışarlık olmak**: Akıl ve ruh hastalıklarından birine yakalanmak (DS II 2019, 1473b), **Dikberim olmak**: Gök güvürtüsü, top, bomba sesinden korkup sıçramak, titremek (DS II 2019, 1454b), **Dikdik atmak**: Ateşi yükselen hasta irkilip sıçramak (DS II 2019, 1484b), **Dikeden atmak**: 1. Korku ve heyecanla birdenbire irkilip sıçramak (DS II 2019, 1485a), **Dil değmek**: Nazar değmek (DS II 2019,

1492b), **Dile gitmek**: Nazar değmek (DS II 2019, 1492b), **Dili boğazına akmak**: Korkudan konuşamayacak duruma gelmek (DS II 2019, 1493b), **Dili gurumak**: Konuşamayacak hale gelmek (DS II 2019, 1494a), **Diline düğüm düşmek**: Dilsiz kalmak anlamında ilenç (DS II 2019, 1494a), **Dingilek düşmek**: Korkuyla uykudan uyanmak (DS II 2019, 1505b), **Dirk atılı gelmek**: Birdenbire korkuyla sıçramak (DS II 2019, 1517b), **Dutalağı tutmak**: 1. Sarası tutmak (DS II 2019, 1611b), **El ağzına varmamak (I)**: 2. Üzüntü nedeniyle hiçbir iş yapmamak (DS III 2019, 1714b), **Elden avıçtan çıkmak (I)**: Hasta, nöbetin şiddetinden dalmak (DS III 2019, 1708a), **Elini altına salmak**: Bunamak (DS III 2019, 1718a), **Erligi kesilmek**: Şiddetli ve birdenbire olan korku etkisiyle erkeklik yeteneğini kaybetmek (DS III 2019, 1775a), **Et ben olmak**: Rengi atmak, son derece utanmak, bozulmak (DS III 2019, 1796b), **Et olmak**: İnme inmek, eli ayağı tutmamak (DS III 2019, 1799b), **Evtiği artırmak**: 1. Aşırı bunaltı ve acı ile kıvranıp durmak 2. Saklamak istediği sıkıntı ve üzüntüsünü herhangi bir hareketiyle belli etmek (DS III 2019, 1817a), **Ferkine garmak**: Kötü hastalığa tutulmak, inme inmek (DS III 2019, 1847), **Finoyur olmak**: Delirmek, çıldırmak (DS III 2019, 1868a), **Gaydalı olmak**: Delilik belirtileri göstermek (DS III 2019, 1944a), **Gevel yaval etmek**: Korku ya da utanma nedeniyle konuşmamak (DS III 2019, 2009a), **Goz etmek (II)**: Nazar değmek, gözü değmek (DS III 2019, 2113a), **Göz basmak**: Nazar değmek (DS III 2019, 2175b), **Gözbağlamak**: 1. İpnötzima yapmak (DS III 2019, 2175b), **Gözündeki olmak**: Canı istediği şeyi elde edememekten meydana gelen bir çeşit sinir hastalığı (DS III 2019, 2184b), **Hödüğüne gitmek**: Bir söz ya da olay utanmaya sebep olmak (DS III 2019, 2427b), **Iğıl ığıl olmak (II)**: Korku ve heyecan nedeniyle insanın içinden bir şey akar gibi olmak (DS IV 2019, 2457b), **İğne değiştirmek**: İki lohusa karşılaşınca boş inanca göre tedbir almak (DS IV 2019, 2513a), **Karabasmak**: Ateşlenmek, kâbus basmak (DS IV 2019, 2639a), **Karakura basmak**: Kâbus basmak (DS IV 2019, 2649b), **Koşuntuya gitmek**: Uyuntuluk etmek, bilinçsizce davranmak (DS IV 2019, 2936a), **Körgesinden gorkmak**: Kendi gölgesinden korkacak kadar çekingen davranmak (DS IV 2019, 2966b), **Lefir lefir etmek**: Öfkeden köpürmek, solumak (insan ve hayvan için) (DS IV 2019, 3071a), **Mosdadıp kalmak**: Kızıp ses çıkarmamak, kızarıp durmak (DS IV 2019, 3212a), **Nefes değmek**: Nazar değmek (DS IV 2019, 3245a), **Nutku kurumak**: Korkudan şaşırıp kalmak (DS IV 2019, 3257b), **Ofun sofun olmak**: Büyük bir üzüntüyle donup kalmak (DS V 2019, 3268a), **Ödeği kopmak**: Çok korkmak, ödü kopmak (DS V 2019, 3311b), **Ödü sıtmak**: Çok korkmak, ödü patlamak (DS V 2019, 3314b), **Ödürlü olmak**: Korkudan deli gibi olmak (DS V 2019, 3314a), **Önyañ olmak**: Umulmadık durumla karşılaşınca ne yapacağını bilmemek, şaşırarak (DS V 2019, 3344b), **Örce garmak**: Sataşmak, öfkeyle ayağa kalkıp kavgaya girişmek (DS V 2019, 3345b), **Özgöynük etmek**: Boşuna bekletip üzüntü vermek (DS V 2019, 3374a), **Pelesenk dönmek**: Çok çalışma nedeniyle düşünceleri altüst olmak, bilinçsizleşmek (DS V 2019, 3425b), **Pırpıtér olmak**: Acı ve ölüm korkusuyla çırpınmak, tepinmek (DS V 2019, 3446b), **Soluğu soluğuna sığmamak**: Çok aşırı evcenlik ya da coşkunluk göstermek (DS V 2019, 3663a), **Şefşeli oynamak**: Dövünerek, çırpınarak, kendini hırpalayarak ağlamak (DS V 2019, 3758a / 3758b), **Tav tav olmak (I)**: Bir kimsenin düşünce ve davranışları zaman zaman değişmek (DS V 2019, 3851a), **Uğrağa gelmek**: Cin, peri tarafından çarpılmak (DS VI 2019, 4028b), **Uyku başa vurmak**: Uyumadığı için sersemlemek (DS VI 2019, 4051a), **Uykudan galmak**: Uyuyamaz olmak, uyumamış olmak (DS VI 2019, 4051a), **Uykusu kaçmak**: Uyuyamamak (DS VI 2019, 4051b), **Üstünden geçmek**: Güç kullanarak cinsel ilişkide bulunmak (DS VI 2019, 4079a), **Varıvermek**: Irza geçmeye girişmek (DS VI 2019, 4093b), **Vızık vızık ötmek**: Darda, sıkıntıda kalıp bunalmak (DS VI 2019, 4105a), **Yağı yarılmak**: 2. Korkudan ödü patlamak (DS VI 2019, 4122b), **Yili dutmak**: Sara nöbeti gelmek (DS VI 2019, 4279b), **Yoz kalmak**: Kısır kalmak, ürün verememek (DS VI 2019, 4305a), **Yüreğe inmek**: İnme inmek, felç gelmek (DS VI 2019, 4333b), **Yüreğine indirmek**: İnme inmesine neden olmak (DS VI 2019, 4334a), **Yüreğini galdırmak (II)**: Aşırı yürek çarpıntısı vermek, yüreğini oynatmak (DS VI 2019, 4334b), **Yüzü bozulmak**: Üzüntüden yüzü bembeyaz olmak (DS VI 2019, 4340a), **Zanaka etmek**: 1. Bir şeyi aklına takmak, hep ondan söz etmek (DS VI 2019, 4348b), **Zangada kalmak**: Korkup birden durmak (DS VI 2019, 4349a), **Zehni dırmalamak**: Aşırı kaygı uyandırmak, düşünmeye zorlamak (DS VI 2019, 4359a), **Zehnini bozmak**: Delirmek, ussal dengesini yitirmek (DS VI 2019, 4359a), **Zingadan kalmak**: Korku ve şaşkınlıkla duralamak (DS VI 2019, 4374a).

3.2. Anlam Bakımından Psikolojik Hastalıklar

3.2.1. Okült Durumlar

Al basma (I): 1. Loğusa kadınlarda görülen bir hastalık, loğusa humması 2. Loğusa olmıyan kimselerde al denilen görüntünün uyku arasında verdiği boğucu sıkıntı, kâbus (DS I 2019, 207a / 207b), **Al basmak**: 1. Loğusalık sırasında, hasta kötü bir ruh tarafından boğucu ve öldürücü krizlere maruz kalmak 2. Kâbus basmak (DS I 2019, 207b / 208a), **Alacama**: Loğusalara musallat olan alkarısının çocuklarda beliren şekli (bu hastalık nazardan olur) (DS I 2019, 177b), **Alkarısı**: Loğusa ve yeni doğmuş bebeklere musallat olarak onları boğduğu sanılan ve samanlıkta dolaşarak atların yelesini ördüğüne inanılan görüntü (DS I

2019, 222b), **Ankebit**: Kâbus, uykuda basan ağırlık (DS I 2019, 273b), **Arona**: Karabasan (DS I 2019, 330a), **Basık (I)**: 2. Türlü sebeplerle basıldığına inanılan ve bu yüzden hastalanan loğusa kadın, yürümesi geciken çocuk (DS I 2019, 539b), **Basılma**: Yeni doğmuş bir çocuğun yanına et getirilirse ya da yeni doğmuş çocuğun evinden bir başka yeni doğmuş çocuğun evine gidilirse, gidilen evin çocuğunda gerileme meydana getirdiğine inanılan hastalık (DS I 2019, 540a), **Baskın (I)**: 1. Cin ve periler tarafından tutulduğu sanılan sıksa, cılız çocuk (DS I 2019, 543a), **Bastırık (IV)**: Ağır basma, kâbus (DS I 2019, 547b), **Cin çalmak**: Cin çarpmak, bir tarafına inme inmek (DS II 2019, 976b), **Cinci (I)**: 1. Cinleri toplayıp konuşan, geleceğe dair bilgiler ortaya atan adam (DS II 2019, 975b), **Cinnenmek (II)**: Cin çarpmak, delirmek (DS II 2019, 982a), **Civremek**: Cin çarpmasından veya nazar değmesinden vücutta kırmızı kabarcıklar meydana gelmek (DS II 2019, 990a), **Concolos**: Sara hastalığını yaptığına inanılan ve karakış geceleri dolaştığına inanılan peri (DS II 2019, 998b), **Congola (I)**: Kâbus (DS II 2019, 998b), **Çalınmak (I)**: 3. Cin çarpmak (DS II 2019, 1055b), **Çalıntı (III)**: Cin ve perilerin etkisinde olduğu sanılan çocuk (DS II 2019, 1056a), **Davara**: Kâbus (DS II 2019, 1378b), **Davuş (II)**: 2. Gaipten gelen ses (DS II 2019, 1383a), **Değiştirme**: 2. Gürbüz ve sağlam bir çocuğun birdenbire zayıflayarak tanınmayacak hale gelmesi (Şeytanın değiştirdiğine inanılır) (DS II 2019, 1402b), **Değişik (I)**: 2. Halk inancına göre cinlerin değiştirdiği sanılan çocuk (DS II 2019, 1447a / 1447b), **Dil değmek**: Nazar değmek (DS II 2019, 1492b), **Dilbunu**: Dil ile yapılan nazar (DS II 2019, 1491b), **Dile gitmek**: Nazar değmek (DS II 2019, 1492b), **Dillenmek (II)**: Nazar olmak (DS II 2019, 1496b), **Ebe (V)**: Küçük çocukların gözünde korkunç bir varlığı canlandıran ve onları korkutmak için söylenen sözcük (DS III 2019, 1650a), **Elkanası**: Lohusa kadınlara zarar verdiğiğine inanılan hayali yaratık (DS III 2019, 1719a), **Enkebüt**: Korkulu rüya, kâbus (DS III 2019, 1759a), **Erişik (I)**: 1. İnanışlara göre, şeytan çarpmasıyla olduğuna inanılan, çırpınma ve seyirme belirtileri de gösteren bir çeşit sinir hastalığı (DS III 2019, 1772a / 1772b), **Erişikli**: 2. İnanışa göre cin, şeytan çarpmasıyla herhangi bir uzvu eğrilen ya da tutmayan, sara tutmuş gibi çırpınan (kimse) (DS III 2019, 1772b), **Erişmek (II)**: Şeytan, cin çarpmak (DS III 2019, 1773a), **Erlenmek**: Cin çarpmak (DS III 2019, 1775a), **Erleşikli**: Cin çarpmış (DS III 2019, 1775a), **Esürük**: 2. Cin peri çarpmış (kimse) (DS III 2019, 1787b), **Garabasan**: Karabasan, kabus (DS III 2019, 1917b), **Gıldırma**: Emzikli kadınlarda göğsün nazardan şişmesi (DS III 2019, 2041a), **Gıyılmak (II)**: Bir inanışa göre kırklı çocuğun yanına başka bir kırklı çocuk gelerek hasta olmak (DS III 2019, 2067a), **Gonga**: Umacı (DS III 2019, 2101a), **Gornapışık**: Efsane ve masallardan gelerek halk düşüncesine yerleşmiş kediye benzer korkunç bir yaratık (DS III 2019, 2105b), **Göz etmek (II)**: Nazar değmek, gözü değmek (DS III 2019, 2113a), **Göz (VI)**: Nazar (DS III 2019, 2175a), **Göz basmak**: Nazar değmek (DS III 2019, 2175b), **Göz bunu**: 1. Göz ile yapılan nazar (DS III 2019, 2176b), **Gözbağlamak**: 1. İpnotizma yapmak (DS III 2019, 2175b), **Hahoç**: Çocukları korkutmak için söylenen hayali yaratık, öcü (DS III 2019, 2252b), **Havveli**: Umacı (çocuk dilinde) (DS III 2019, 2314a), **Helike (II)**: Lohusa kadınların gördüğü kabus, al (DS III 2019, 2334a), **Henkür menkür**: Boş inançları olanlarca var olduklarına inanılan cin, peri hayalet vb yaratıklar (DS III 2019, 2340b), **Hombu**: Çocukları korkutmak amacıyla söylenen hayali yaratık, cin, şeytan (DS III 2019, 2400a), **Hömece**: Umacı (DS III 2019, 2432a), **İğne değiştirmek**: İki lohusa karşılığınca boş inanca göre tedbir almak (DS IV 2019, 2513a), **İlişik (I)**: Boş inanca göre cin çarpmış kimse (DS IV 2019, 2528b), **İliyer**: Boş inanca göre cinli, perili uğursuz yer (DS IV 2019, 2530a), **İliyertemi**: Sinir hastası olan, boş inanca göre cin peri tarafından çarpılmış olan (DS IV 2019, 2530a), **Kancılaz**: Karabasan, kâbus (DS IV 2019, 2620b), **Karabasmak**: Ateşlenmek, kâbus basmak (DS IV 2019, 2639a), **Karakul**: Umacı, öcü (çocuk dilinde) (DS IV 2019, 2648b), **Karakura (I)**: Kâbus (DS IV 2019, 2649a / 2649b), **Karakura basmak**: Kâbus basmak (DS IV 2019, 2649b), **Karaltmak (II)**: Büyü ile bir insanı diğer bir insandan soğutmak (batıl inanca göre) (DS IV 2019, 2651a), **Karoğla**: Gece kadınların yatakları üzerine abandığı sanılan peri (DS IV 2019, 2668a), **Karuğra**: Korkunç rüya, kâbus (DS IV 2019, 2673a), **Kepeçöken**: Kâbus (DS IV 2019, 2745b), **Kepuze**: Uykuda basan ağırlık, kâbus (DS IV 2019, 2751b), **Korhılığ (II)**: Çocuğun kendisinden korkarak hastalandığına inanılan şey (kurşun dökülerek iyileştirilir) (DS IV 2019, 2926a), **Kötü göz**: Baktığı kimseye ya da şeye zarar veren göz, kötü dilekle bakış (DS IV 2019, 2983a), **Kümü**: Lohusalıkta al basma (DS IV 2019, 3036a), **Mamucu**: Umacı (DS IV 2019, 3117a), **Mekir (I)**: 1. Umacı, hortlak (DS IV 2019, 3153b / 3154a), **Momo**: 3. Hayali, korkunç yaratık (DS IV 2019, 3210a), **Momucu**: Umacı (DS IV 2019, 3210a), **Nefes değmek**: Nazar değmek (DS IV 2019, 3245a), **Nezer**: Nazar (DS IV 2019, 3250b), **Nönnü**: Hortlak, umacı (DS IV 2019, 3256b), **Oğrak (II)**: Nedeni bilinmeyip cinlerin çarptığına inanılan hastalık (DS V 2019, 3271a), **Oğlamağ**: Vurmak, nazar değdirerek öldürmek (DS V 2019, 3274b), **Oğlanmak**: Vurulmak, nazar deymesıyla ansızın ölmek (DS V 2019, 3274b), **Okucu**: 3. Umacı (DS V 2019, 3277b / 3278a), **Öcü (I)**: Çocukları korkutmak amacıyla söylenen hayali yaratık, umacı, cin, peri (DS V 2019, 3310a / 3310b), **Ödürülenmek**: 2. Uykuda korkmak, kâbus görmek (DS V 2019, 3314a), **Ödürülü**: 1. Uykuda korkan, korkmayı huy edinmiş olan, kâbus gören (DS V 2019, 3314a), **Öllak**: Umacı (DS V 2019, 3334b), **Pısis**: Küçük çocukların korkutulduğu hayali yaratık (DS V 2019, 3449a), **Subat**: Umacı, karakoncolos (DS V 2019, 3689a), **Şumlamak**: Göz değdirmek (DS

V 2019, 3796a), **Tavara (II)**: Karabasan, kâbus (DS V 2019, 3848a), **Uğrağa gelmek**: Cin, peri tarafından çarpılmak (DS VI 2019, 4028b), **Uğrak (II)**: Sara, cin çarpması (DS VI 2019, 4028b), **Uğramak (I)**: Cine, şeytana çarpılmak (DS VI 2019, 4029a), **Umacı**: 2. Cin, peri örneği, korkutan şey, yaratık (DS VI 2019, 4038a), **Ummacı**: Korku verici yaratık, hayalet (DS VI 2019, 4039a), **Urama**: 2. Çarpılma (şeytana, cine) (DS VI 2019, 4042b), **Urasalık**: Okuyup üflenecek gibi hasta (DS VI 2019, 4042b), **Ücü (I)**: Umacı (DS VI 2019, 4057a), **Ünü**: Öcü, umacı (DS VI 2019, 4069a), **Vurgun (I)**: 2. Nazar değdiği, çarpıldığı sanılan algin, güçsüz kişi (DS VI 2019, 4110a).

3.2.2. Konuşmaya Dayalı Psikolojik Hastalıklar

Ağzı kilitlemek: Söz söyleyememek, konuşmamak (DS I 2019, 119a), **Ağzını gezelemek**: 2. Kekeleyerek (DS I 2019, 119b), **Apa (I)**: 2. Sağır, dilsiz (DS I 2019, 282a), **Aras (III)**: Sağır ve dilsiz (DS I 2019, 300a), **Argaz**: 1. Dilsiz (DS I 2019, 311a), **Avalla**: Sağır ve dilsiz (DS I 2019, 375a), **Avdalla**: 2. Sağır, kekeme (DS I 2019, 379b), **Calay**: Dilsiz, kekeme, peltek konuşan (kimse) (DS II 2019, 850a), **Basuk dilli**: Kekeme (DS I 2019, 549a), **Cinni cüre**: Deli deli konuşan (kimse) (DS II 2019, 982a), **Çalınmak (I)**: 4. Ölmek üzere olan hastanın dili peltekleşmek (DS II 2019, 1055b), **Çimçimlemek**: Kekeliyerek okumak (DS II 2019, 1222a), **Dada (II)**: 2. Dilsiz (DS II 2019, 1317b), **Dagal (I)**: 1. Sağır, dilsiz (DS II 2019, 1321a), **Dağdağacı**: Mantıksız, yerli yersiz konuşan (DS II 2019, 1324a), **Dam dokuz dimek**: Abuk sabuk konuşmak, ne dediğini bilmemek (DS II 2019, 1352a), **Debel sebel**: Saçma sapan, delice (konuşma hakkında) (DS II 2019, 1392b / 1393a), **Deli debilden konuşmak**: Delice konuşmak (DS II 2019, 1411b), **Deme (II)**: Kekeme, dilsiz (DS II 2019, 1416a), **Depdüp deyip durmak (I)**: Söyleyeceği şeyi kekeleyerek söylemek (DS II 2019, 1426b), **Dilaltı (II)**: Konuşmaya engel olduğuna inanılan dil altındaki et (DS II 2019, 1490b), **Dilcek**: 1. Dilsiz (DS II 2019, 1492a), **Dili boğazına akmak**: Korkudan konuşamayacak duruma gelmek (DS II 2019, 1493b), **Dili gurumak**: Konuşamayacak hale gelmek (DS II 2019, 1494a), **Diline düğüm düşmek**: Dilsiz kalmak anlamında ilenç (DS II 2019, 1494a), **Dillemez**: Dilsiz (DS II 2019, 1496a), **Ebeş (I)**: 2. Konuşurken hecelerinin hakkını veremeyen, kekeme (DS III 2019, 1656b), **Ebu (II)**: Dilsiz (DS III 2019, 1658b), **Ehrez**: Dilsiz (DS III 2019, 1690b), **Fat (I)**: Kekeme (DS III 2019, 1839b), **Fesüklük**: Kekemelik, pepemelik (DS III 2019, 1848a), **Gezelemek (II)**: 1. Düzgün söyleyememek, kekeleyerek (DS III 2019, 1970a), **Gevel yaval etmek**: Korku ya da utanma nedeniyle konuşmamak (DS III 2019, 2009a), **Habu (II)**: Dilsiz (DS III 2019, 2247b), **İlat**: 1. Kekeme (DS IV 2019, 2465b), **İlkit**: Dil tutukluğu (DS IV 2019, 2531a), **Kacar (II)**: Dilsiz (DS IV 2019, 2586a), **Kada (IV)**: Konuşmaya engel olan dil bağı (DS IV 2019, 2589a), **Kakaç (X)**: Kekeme, dili tutuk adam (DS IV 2019, 2601b), **Kazak (II)**: Dilsiz (DS IV 2019, 2711a), **Kekeç (I)**: 1. Kekeme, peltek (DS IV 2019, 2723a / 2723b), **Lalaş, lālaş**: 3. Peltek konuşan, sözü anlaşılmasın (DS IV 2019, 3062a), **Lalık**: 4. Kekeme (DS IV 2019, 3062a), **Lalıkga**: Sözcükleri doğru dürüst söyleyemeyen (DS IV 2019, 3062a / 3062b), **Lalik (III)**: 1. Dilsiz 2. Dili tutulmuş, ne söyleyeceğini şaşırılmış (DS IV 2019, 3062b), **Lalloş**: Yeni konuşmaya başlamış çocuk gibi konuşan (DS IV 2019, 3062b), **Laluk**: 2. Dilsiz gibi konuşmayan, anlayışsız duran (DS IV 2019, 3062b), **Lom sözlü**: Sözü, konuşmasını bilmeyen (DS IV 2019, 3087a), **Mamak (I)**: 2. Doğuştan ya da sonradan dilsiz olan (DS IV 2019, 3115b), **Manav (II)**: 2. Tutuk tutuk konuştuğu için sözleri anlaşılmasın (DS IV 2019, 3118a), **Manisiz maddesiz**: Gelişigüzel, mantıksız (konuşma için) (DS IV 2019, 3124b), **Padırlaşmak**: Anlaşılmasın gibi konuşmak (DS V 2019, 3379a), **Paldırak**: Kekeme (DS V 2019, 3388a), **Patat (I)**: Peltek konuşan, kekeme, dilsiz (DS V 2019, 3410a), **Patırdamak (I)**: 3. Kekeme güçlük çekerek konuşmak (DS V 2019, 3411b / 3412a), **Pavkırmak (I)**: 2. Kızarak deli gibi söylenmek (DS V 2019, 3415b / 3416a), **Paytak (I)**: Peltek, kekeme (DS V 2019, 3418a), **Pepelemek (III)**: Kekeleyerek (DS V 2019, 3429a), **Pepil pepil**: Kekeleyerek kekeleyerek (DS V 2019, 3429b), **Pepildek**: Kekeme (DS V 2019, 3429a), **Pepildeklik**: Kekemelik (DS V 2019, 3429a), **Pepildemek**: Konuşamaz duruma gelmek, dili tutulmak (DS V 2019, 3429a), **Pitpit**: Kekeme (DS V 2019, 3466a), **Peselek**: Tutuk ve yarım yarım konuşan (DS V 2019, 3435b), **Sadalamak (I)**: 4. Yazıyı güçlükle okumak, kekeleyerek (DS V 2019, 3512a / 3512b), **Sarmaşık sözlü**: İyi konuşmayan, söyleyişi anlaşılmasın (DS V 2019, 3549b), **Sesmez**: Dilsiz (DS V 2019, 3594b), **Sömen (III)**: Konuşmasını beceremeyen, durgun yaradılışlı kimse (DS V 2019, 3681a), **Tat (I)**: 1. Dilsiz (DS V 2019, 3843b), **Tat (I)**: 2. Kekeme (DS V 2019, 3843b), **Tehmen**: Peltek konuşan (DS V 2019, 3863b), **Tekeç (III)**: Kekeme (DS V 2019, 3865a), **Teltik (IV)**: Kekeme (DS V 2019, 3875a), **Tilkov**: Kekeme (DS V 2019, 3934a), **Tilsiz**: Dilsiz (DS V 2019, 3934b), **Tiltak**: 2. Kekeme (DS V 2019, 3934b), **Tinsiz (II)**: Konuşmayan, dilsiz (DS V 2019, 3937b), **Tolaman (I)**: Düşünmeden, akli ermeden konuşan (kimse) (DS V 2019, 3954b), **Yabuk**: Kekeme (DS VI 2019, 4115b), **Yava (I)**: 1. Peltek, kekeme (DS VI 2019, 4205a), **Zaza (II)**: Kekeme (DS VI 2019, 4356a).

3.2.3. Bilinç Yitimi Şeklinde Beliren Hatalıklar – Akıl Hastalıkları

Abanges (II): 1. Aklı eksik, kıt akıllı (DS I 2019, 8b), **Afalsız:** Akılsız, beyinsiz (DS I 2019, 69b), **Ağmak (III):** 1. Delirmek (DS I 2019, 104a), **Ahnıt (I):** 2. Akılsız, aptal (DS I 2019, 132b / 133a), **Ahraz:** 2. Akılsız, ahmak (DS I 2019, 133b), **Akur (I):** Kudurmuş (DS I 2019, 164a), **Aladeli:** Yarı deli, budalaca (DS I 2019, 181b), **Alafakı:** 2. Şuursuz (DS I 2019, 184b), **Alırmak:** Kudurmak, delirmek (DS I 2019, 220a), **Alo (III):** Deli, budala (DS I 2019, 228b), **Anadan cavlak:** 2. Doğuştan deli olan kimse (DS I 2019, 247a), **Anga (I):** Ahmak, sersem, akılsız, dangalak, angıt (DS I 2019, 2612a / 262b), **Apkın (II):** Akılsız, serseri, deli dolu (DS I 2019, 289a), **Apuh (II):** Deli (DS I 2019, 291a), **Atlatmak:** Aklını kaybetmek (DS I 2019, 371b), **Ayarsız:** Deli, şuursuz (DS I 2019, 408b), **Aybaşısı dutmak:** Ayda bir kez devreden geçici delilik nöbeti tekrar belirlemek (DS I 2019, 410a), **Aynışsız:** Algısız, akılsız (DS I 2019, 429a), **Bağnak (II):** Akılsız (DS I 2019, 484b), **Bahidi:** Deli, serseri (DS I 2019, 488b), **Balalas:** Aptal, budala, deli (DS I 2019, 498b), **Banaz olma:** 3. Deliye dönme (DS I 2019, 516b), **Beç (I):** 2. Aklı başında olmayan, deli (DS I 2019, 593a), **Belen (IV):** Deli (DS I 2019, 612b), **Beyinden itmek:** Sersemleştirmek, şuurunu kaybettirmek (DS I 2019, 647a), **Beynidelik:** Akılsız, aptal (DS I 2019, 648b), **Bulaşık:** 3. Yarı deli (DS I 2019, 786b), **Cıdırılı (I):** 2. Deli (DS II 2019, 898a), **Cırmak (VI):** Delirmek (DS II 2019, 933b), **Cıvgın (II):** 1. Delice hareketler yapan, hoppa (kimse) (DS II 2019, 942b), **Cıvınmak (I):** 5. Deli gibi sevinmek (DS II 2019, 943b), **Cıvıtmağ:** Sapıtmak (DS II 2019, 943b), **Cızıtmak:** Aklını kaçırmak, bozmak (DS II 2019, 950b), **Cinnenmek (II):** Cin çarpmak, delirmek (DS II 2019, 982a), **Cozutmak (IV):** Aklını kaçırmak (DS II 2019, 1005a), **Curcun (I):** Deli, azgın, çılgın (DS II 2019, 1018a), **Cünüdeli:** Zırdeli (DS II 2019, 1027b), **Çalak (XI):** Deli (DS II 2019, 1049a), **Çalgın (II):** 1. Deli, delimsi (DS II 2019, 1052a), **Çalınmak (I):** 2. Deli olmak (DS II 2019, 1055b), **Çılduruş:** Çıldırılmış (kimse) (DS II 2019, 1172b), **Çılgısız:** 1. Akılsız (DS II 2019, 1173a), **Çıvdırgın:** Çıldırılmış, deli (kimse) (DS II 2019, 1198b), **Çıvdırmak (I):** 2. Sevinçten delirecek gibi olmak (DS II 2019, 942b), **Çıvdırmak (I):** Delirmek (DS II 2019, 1198b), **Çıvdırmak (I):** Delirmek (DS II 2019, 1248a), **Çorlu (I):** 2. Akılsız, deli (DS II 2019, 1272a / 1272b), **Çoru dutmak:** Deli olmak (DS II 2019, 1273b), **Çoşka (II):** Deli (DS II 2019, 1274a), **Dabul (I):** Deli gibi, abuk sabuk (yürüme hakkında) (DS II 2019, 1316b), **Dahdah delisi, dāhdāh delisi:** 2. Başkalarına alay konusu olan, şımarık, deli gibi çok kızan kimse (DS II 2019, 1328b), **Daldingil:** 2. Aptal, akılsız (DS II 2019, 1343a), **Dancı:** 2. Boyu uzun, akli kısa insanlara verilen ad (DS II 2019, 1357a), **Davdar:** Deli adam (DS II 2019, 1379a), **Debeng:** Sersem, ahmak, şuursuzca hareket eden (DS II 2019, 1393a), **Dehdüdük:** Şımarık, delişmen (DS II 2019, 1404a), **Delbiz:** Delişmen (kimse) (DS II 2019, 1408a), **Deldel:** 2. Deli, ahmak, budala (DS II 2019, 1408b), **Deli depek:** Akılsız, sersem (DS II 2019, 1411b), **Delibaş:** 2. Delice hareketler yapan çocuk (DS II 2019, 1410b / 1411a), **Delibayram:** Delişmen, hoppa (DS II 2019, 1411a), **Delimsirek:** Sersem, salak, çılgın, delişmen (DS II 2019, 1413a), **Delitepe:** Yolsuz ve aşırı davranışları olan, deli dolu (kimse) (DS II 2019, 1413b), **Dellemek:** Deli etmek, kızdırmak, son derece hiddetlendirmek (DS II 2019, 1414a), **Dellenmek:** 2. Delirmek (DS II 2019, 1414a), **Dengesek:** 1. Sersem, dengesiz, akılsız, dalgın (DS II 2019, 1423a), **Devge:** Alık, bön, ahmak (DS II 2019, 1443a), **Dırnoy:** Akılsız, düşüncesiz (DS II 2019, 1472a), **Dışarlık olmak:** Akıl ve ruh hastalıklarından birine yakalanmak (DS II 2019, 1473b), **Dıydıh:** Akılsız, düşüncesiz (DS II 2019, 1475a / 1475b), **Dikil (II):** Alık (DS II 2019, 1487a), **Doreyli:** Pek akıllı olmayan, kaçık (DS II 2019, 1564a), **Doydoy:** Akılsız, serseri (DS II 2019, 1568a), **Duşka (II):** Akılsız, düşüncesiz, sersem (DS II 2019, 1610a), **Efsene:** Dengesiz, az akıllı, budala (DS III 2019, 1670b), **Erişik (I):** 2. Deli (DS III 2019, 1772a / 1772b), **Esemeli:** Deli (DS III 2019, 1779a), **Eser (III):** 2. Delilik (DS III 2019, 1780a), **Eserli (I):** 1. Delişmen, deli (DS III 2019, 1780a), **Esirik:** 3. Deli 4. Dalgın, Yarım akıllı (DS III 2019, 1783a), **Esirmek (I):** 1. Azmak, kudurmak, delirmek (DS III 2019, 1783a / 1783b), **Esirtmek (III):** Delirmek (DS III 2019, 1784a), **Esnek (VIII):** Delimsek, delişmen (DS III 2019, 1786a), **Esral (II):** Akli az, sapık (DS III 2019, 1786b), **Esrek:** 2. Deli (DS III 2019, 1786b / 1787a), **Esremek:** 1. Delirmek (DS III 2019, 1787a), **Estirikli:** Kafadan çatlak, serseri, deli (DS III 2019, 1787b), **Estirmek (I):** 1. Duyularına yenilip, aklına eseni yapmak 4. Delirmek (DS III 2019, 1787b), **Evsane:** Akli eksik, aklını yitirmiş, deli (DS III 2019, 1814a), **Fafa:** Akılsız, aptal (DS III 2019, 1831a), **Fallamak (II):** Aklını oynatmak (DS III 2019, 1833a), **Farsak:** 1. Akılsız, delişmen (kimse) (DS III 2019, 1837a), **Fıldırılmak (II):** Çıldırılmak (DS III 2019, 1852b), **Finoyur olmak:** Delirmek, çıldırmak (DS III 2019, 1868a), **Gaçık:** Kaçık (DS III 2019, 1888a), **Galabaş:** Akılsız (DS III 2019, 1881b), **Gavsalak (II):** Aptal, akılsız (DS III 2019, 1940b), **Gaydalanmak (I):** 2. Delirmek, çıldırmak (DS III 2019, 1944a), **Gaydalı olmak:** Delilik belirtileri göstermek (DS III 2019, 1944a), **Gazbeyin:** Akılsız (kimse) (DS III 2019, 1953b), **Geçmek (I):** 2. Bilincini yitirmek (DS III 2019, 1963b), **Gıdırel:** Akılsız (DS III 2019, 2034b), **Gofasan:** Deli, serseri (DS III 2019, 2093b), **Gongak (I):** Kendini bilmeyen, serseri, deli (DS III 2019, 2101a), **Göbel (VI):** Deli (DS III 2019, 2115a), **Gözentli:** Karasevda denilen akıl hastalığı (DS III 2019, 2180a), **Halasız:** Akılsız (DS III 2019, 2257a), **Hamadak:** Akılsız (DS III 2019, 2263a), **Havırmak:** Bilincini kaybetmek (DS III 2019, 2310b), **Hel akıl:** Az akıllı (kimse) (DS III 2019, 2330b), **Helleme:** Aşırı hareketler yapan, deli (DS III 2019, 2336a), **Holta (II):** Sarhoş gibi bilinçsiz hareketler yapan (kimse) (DS III

2019, 2398a), **Hoylu (I)**: Yarı deli, dengesiz (kimse) (DS III 2019, 2422b), **Irdımak**: Bilincini kaybetmek (DS IV 2019, 2484a), **İfleme**: Delirmek (DS IV 2019, 2509a), **İpleme**: Bağlanacak derecede deli (DS IV 2019, 2546b), **Kakmık (I)**: Kudurmuş insan (DS IV 2019, 2606b), **Kako (I)**: Akılsız (DS IV 2019, 2607a), **Kakvan**: Akılı kıt, aptal (DS IV 2019, 2607b), **Kanırık**: 3. Dengesiz, bilinçsiz (DS IV 2019, 2625a), **Kaput**: Alık, sersem (DS IV 2019, 2637b), **Kıyıptmak (III)**: Sapıtmak (DS IV 2019, 2860b), **Kirik (VII)**: Deli, ahmak (DS IV 2019, 2878b), **Koşuntu**: Bilinçsiz, uyuşuk (DS IV 2019, 2936a), **Koşuntuya gitmek**: Uyuntuluk etmek, bilinçsizce davranmak (DS IV 2019, 2936a), **Kot kafa**: Kalın kafalı, akılsız (DS IV 2019, 2938a), **Körgeşinden korkmak**: Kendi gölgesinden korkacak kadar çekingen davranmak (DS IV 2019, 2966b), **Kursaksız**: 1. Akılsız (DS IV 2019, 3010b), **Kuşkuşa**: Anlaksız, beyinsiz (DS IV 2019, 3017a), **Kut (II)**: Anlaksız, beyinsiz, düşüncesiz (DS IV 2019, 3018a), **Künk (I)**: Tutuk, unutkan, akılsız (çocuk) (DS IV 2019, 3039b), **Lelle**: Deli (DS IV 2019, 3073a), **Madan**: 1. Akılsız, serseri (DS IV 2019, 3101b), **Mahtana**: Boş kafalı, beyinsiz (DS IV 2019, 3107b), **Manav (II)**: 3. Akılsız, ahmak (DS IV 2019, 3118a), **Mancınıklı**: Deli (DS IV 2019, 3119b), **Mangabak**: Akılsız, sersem (DS IV 2019, 3122a), **Mangof (II)**: Akılsız (DS IV 2019, 3123a), **Maymayınmak**: Alıklaşmak (DS IV 2019, 3143b), **Mömelet**: 1. Aptal, alık (DS IV 2019, 3215a), **Nalı kırık**: Aklında bozukluk olan, akılsız (DS IV 2019, 3236b), **Oğuz**: 2. Anlayışı kıt olan (DS V 2019, 3274a), **Okkası camdan**: Budala, delimsi (DS V 2019, 3276a), **Osgik**: Deli (DS V 2019, 3293a), **Öneği (I)**: 6. Toplumdan kaçan (kimse) (DS V 2019, 3339b), **Pallı**: Şaşkın, alık (DS V 2019, 3389a), **Pehlül**: Aptal, deli, sersem (DS V 2019, 3422a), **Pelesenk dönme**: Çok çalışma nedeniyle düşünceleri altüst olmak, bilinçsizleşmek (DS V 2019, 3425b), **Pısak**: Çekingen, insanlardan kaçan (kimse) (DS V 2019, 3448b), **Pıydırmak (I)**: Deli olmak, aklını kaçırmak (DS V 2019, 3452b), **Sadana (I)**: 1. Ahmak, bunak, sersem, akılsız (DS V 2019, 3513a), **Salkansız**: Alık, uyuşuk (kimse) (DS V 2019, 3528a), **Sallı sartlı deli**: Zırdeli, azgın deli (DS V 2019, 3530a), **Samansak**: Akılsız, budala (DS V 2019, 3533a), **Sapır buçuk**: Deli dolu, şuarsuz (DS V 2019, 3542b), **Sapkın**: 1. Bunak, deli gibi (DS V 2019, 3543a), **Sası (II)**: 2. Deli (DS V 2019, 3551b), **Satlak**: Akılsız (DS V 2019, 3552b), **Seğelmek (I)**: 3. Aptalca, alık durmak (DS V 2019, 3567a), **Seğli (II)**: Anlamsız, düşüncesiz konuşan, akılsız (DS V 2019, 3568a), **Selpük (II)**: Kendine sahip olamayan, iradesiz (DS V 2019, 3580a), **Semsiz (I)**: Dalgın, alık, bilinçsiz (DS V 2019, 3582b), **Sepedi séyreh**: Hafif, hoppa, az akıllı kimse (DS V 2019, 3585b), **Seyreyh**: Akılsız, budala, bön (DS V 2019, 3601a), **Sıpıtmak (II)**: Aklını kaçırmak, sapıtmak (DS V 2019, 3616a), **Sıvık (II)**: Deli, akılsız, dengesiz (DS V 2019, 3625a), **Siğirseği**: 1. Anlayışı az kimse (DS V 2019, 3633b), **Sumayı**: Şaşkın, alık (DS V 2019, 3696a), **Süyüklemek**: Anlayamaz durumda olmak (DS V 2019, 3731b), **Şapşal (I)**: Şaşkın, beceriksiz, alık (DS V 2019, 3748b / 3749a), **Şaşalamak (I)**: Alıklaşmak (DS V 2019, 3753b), **Şatala**: Alık (DS V 2019, 3754b), **Şavak (II)**: 1. Alık alık, sağa sola bakınarak yürüyen kişi (DS V 2019, 3755a), **Şavşat**: Deli (DS V 2019, 3756a), **Şayır**: Alık, şaşkın (DS V 2019, 3756b), **Şefşeli**: Deli (DS V 2019, 3758a), **Şepbeli**: Akılsız, yaramaz (DS V 2019, 3763a), **Tav tav olmak (I)**: Bir kimsenin düşünce ve davranışları zaman zaman değişmek (DS V 2019, 3851a), **Telezimek**: 1. Aşırı, taşkın davranışlar yapmak (DS V 2019, 3872b), **Tepire**: Akılsız (DS V 2019, 3886b), **Tevekkel**: Deli gibi, kaçık (DS V 2019, 3904a), **Tıbıka**: Bebeği yaşamayan, hemen ölen kadında olduğu sanılan tinsel bir hastalık (DS V 2019, 3909b), **Tıngır (V)**: Akılsız (DS V 2019, 3917b), **Tısnık (II)**: İnsanlardan kaçan, çekingen, ürkek (DS V 2019, 3928b), **Tonga (III)**: Akılsız (DS V 2019, 3961a), **Tongur**: Zor anlayan, kalın kafalı (DS V 2019, 3961b), **Uçgun (II)**: 1. Gelgit akıllı (DS VI 2019, 4023a), **Uyar akıllı**: Başkasının sözüne giden, aklını kullanmayan (DS VI 2019, 4049b), **Verone**: Yarım akıllı (DS VI 2019, 4099a), **Vırrık (V)**: 1. Olur olmaz şeylere öfkelenen, yeğni akıllı (DS VI 2019, 4103b), **Yamgıç**: Yamyam (DS VI 2019, 4156b), **Yavı (I)**: Akılsız, sersem (DS VI 2019, 4206b), **Yaya (II)**: Akılı kıt (DS VI 2019, 4210b), **Yeğni akıllı**: Akılı az, hafif davranışlı (DS VI 2019, 4226b), **Yeldirgemek**: 1. Deli gibi, saçmasapan konuşarak oraya buraya gidip gelmek (DS VI 2019, 4233b), **Yelgirdemek**: 1. Delirmek (DS VI 2019, 4236a), **Yelpik (III)**: Aklına eseni yapan, delifişek (DS VI 2019, 4241b), **Yenki**: Şaşkın, alık, aptal (DS VI 2019, 4249b), **Yeylik ahıllı**: Dengesiz, iyi düşünemeyen (DS VI 2019, 4263a), **Yiğrencek**: Her şeyden iğrenmeyi alışkanlık edinmiş kimse (DS VI 2019, 4279a), **Yordanlı**: Deli (DS VI 2019, 4299b), **Zal**: Deli (DS VI 2019, 4347a), **Zandos**: Deli (DS VI 2019, 4349a), **Zehinsiz**: 1. Kavraması kıt (DS VI 2019, 4358b), **Zehnini bozmak**: Delirmek, ussal dengesini yitirmek (DS VI 2019, 4359a), **Zertlek (I)**: Akılsız (DS VI 2019, 4364a), **Zıbıldak (III)**: Delidolu, hoppa (DS VI 2019, 4366b), **Zıbuklu**: Akılsız (DS VI 2019, 4368a), **Zındıklıdeli**: Zırdeli (DS VI 2019, 4373b), **Zıpır (I)**: 1. Delişmen (DS VI 2019, 4376b), **Zıpırlık**: Deli dolu davranış (DS VI 2019, 4377a), **Zıplak (VI)**: 1. Hoppa, delidolu (DS VI 2019, 4377b), **Zırtıl (I)**: 1. Delimsi, deli (DS VI 2019, 4381b), **Zırzop (I)**: 1. Delidolu (DS VI 2019, 4383b), **Zıvana (IV)**: Zırdeli (DS VI 2019, 4384a), **Zıvanasız**: Kaçık (DS VI 2019, 4384a), **Zıvırmamak**: Delirmek (DS VI 2019, 4384b), **Zili kırık**: Akılı kıt, dengesiz (argo) (DS VI 2019, 4389a), **Zop**: Alık (DS VI 2019, 4396b), **Zopo (II)**: Akılı az gelişmiş, iriyarı (DS VI 2019, 4397a), **Zoypuđu**: Eli işe yatmayan, aklını kullanamayan (DS VI 2019, 4400a).

3.2.4. Sinirsel Psikolojik Hastalıklar

Ağrı tutmak: Sara hastalığına yakalanmak (DS I 2019, 111b), **Ağrıklı:** 2. Saraya benzer bir çeşit sinir hastalığına tutulmuş kimse (DS I 2019, 110b), **Al basma (I):** Sara hastalığı (DS I 2019, 207a / 207b), **Başı tutmak:** Sara nöbeti gelmek (DS I 2019, 560b), **Belen, beleñ (II):** 2. Sara (DS I 2019, 612b), **Cıvardanlamak:** Sinir buhranı geçirmek (DS II 2019, 919b), **Cin çarpması:** Sara hastalığı (DS II 2019, 976b), **Çoru tutmak:** Sarası tutmak (DS II 2019, 1273b), **Dışarlık (II):** Sara hastalığı (DS II 2019, 1473b), **Dutalağı tutmak:** 1. Sarası tutmak (DS II 2019, 1611b), **Dutalga:** 1. Sara (DS II 2019, 1611b), **Elden avıçtan çıkmak (I):** Hasta, nöbetin şiddetinden dalmak (DS III 2019, 1708a), **Erişik (I):** 1. İnanışlara göre, şeytan çarpmasıyla olduğuna inanılan, çırpınma ve seyirme belirtileri de gösteren bir çeşit sinir hastalığı (DS III 2019, 1772a / 1772b), **Eser (III):** 1. Sar'a (DS III 2019, 1780a), **Eserli (I):** 3. Sar'alı olan (DS III 2019, 1780a), **Esürük:** 3. Saralı (DS III 2019, 1787b), **Gelincikleme:** Heyecandan ileri gelen bir çeşit sinir hastalığı (DS III 2019, 1980a), **Gözündeki olmak:** Canı istediği şeyi elde edememekten meydana gelen bir çeşit sinir hastalığı (DS III 2019, 2184b), **Harazalı (I):** 2. Saralı (DS III 2019, 2286a), **Hüyük dutma:** Kan dolaşımı ve sinir sisteminin bozulmasından ileri gelen bir çeşit hastalık (DS III 2019, 2453a), **Kabaram:** Üzüntüden olan sinir hastalığı, bir çeşit delilik (DS IV 2019, 2582b), **Koyanavru:** Sara hastalığı (DS IV 2019, 2942b), **Kösnük (I):** 3. Kötü kadın, isterik kadın (DS IV 2019, 2976a / 2976b), **Oynatmak:** Sara hastalığına tutulmak (DS V 2019, 3305a), **Samarık (I):** 3. Sara (DS V 2019, 3533a), **Telauruv:** 2. Beyin humması (DS V 2019, 3870a), **Tutalga (I):** Sara hastalığı (DS V 2019, 4000a), **Tutarga (I):** Sinir hastalıkları nöbeti (DS V 2019, 4001a), **Tutarıklı:** Saralı (DS V 2019, 4001b), **Uğrak (II):** Sara, cin çarpması (DS VI 2019, 4028b), **Yellenme:** Sara (DS VI 2019, 4239a), **Yili dutmak:** Sara nöbeti gelmek (DS VI 2019, 4279b), **Yilli:** Saralı (DS VI 2019, 4279b), **Zara:** Sara (DS VI 2019, 4350b).

3.2.5. Psikolojik Problemler Sonucu Ortaya Çıkan Bedensel Tepkiler

Afakan: 1. Yürek oynaması, çarpıntı, helecan, tasa, iç sıkıntısı, hafakan (DS I 2019, 68b), **Ahıl teherrenmek:** Baş dönmek, zihin bulanmak (DS I 2019, 129b), **Al basma (I):** 3. Üzüntü ve kederden bayılma (DS I 2019, 207a / 207b), **Al bastı:** 1. Çok ağlama sonundaki bayılma hali (DS I 2019, 208a), **Alınmış:** Felçli, inme inmiş (DS I 2019, 220a), **Bastırıklanmak:** Hasta ve bitkin bir durumda olmak, sayıklamak (DS I 2019, 548a), **Belen, beleñ (II):** 3. Uçuk, dudaklarda görülen bir çeşit deri hastalığı (DS I 2019, 612b), **Belere kalmak (I):** Ansızın korkmak, korku ile bakakalmak (DS I 2019, 614a), **Belinlemek, belinlemek (I)** Şaşkınlıkla karışık korku duymak irkilmek, ürkmek, uykudan sıçrayarak korku ile uyanmak, afallamak, şaşırarak (DS I 2019, 618a / 618b), **Belinlemek (III):** Uçuklamak, dudakta uçuk çıkmak (DS I 2019, 619b), **Berinnemek:** Uykuda kendi kendine konuşmak (DS I 2019, 635a), **Biçiklemek, buçuklamak:** Korkuyla ya da ateşle [dudak] çatlamak, uçuklamak (DS I 2019, 656a / 656b), **Bir hoş olmak:** Tuhaflaşmak, şaşırarak, üzüntüden eli ayağı kesilmek (DS I 2019, 701a), **Buçuk (II):** Dudakta olan uçuk (DS I 2019, 777b), **Bürkmek:** 2. Sıkıntı ile kızarmak (DS I 2019, 827a), **Cedcare:** Öfkeden yüzü sararmış, gözü kızarmış, sinirli (kimse) (DS II 2019, 874a), **Cöçün:** Ayakları romatizmalı veya inmeli olan (kimse) (DS II 2019, 1005b), **Çalgın (III):** Kötürüm, inmeli, sakat (DS II 2019, 1052b), **Çalınmak (I):** 1. İnme inmek (DS II 2019, 1055b), **Çarpma (II):** İnme inme (DS II 2019, 1084a), **Çont:** Felç, inme (DS II 2019, 1268b), **Çoynamak (I):** Felce uğramak, kötürüm olmak (DS II 2019, 1275b), **Çöl etmek:** Uykuda yatağı ıslatmak, işemek (DS II 2019, 1283a), **Çövköl olmak:** Yorgunluktan veya üzüntüden hasta olmak (DS II 2019, 1298a), **Çuh:** Ağız ve dudaklarda meydana gelen kabarcıklar, uçuk (DS II 2019, 1301b), **Dalabımak (I):** 1. Ateşli hastalıklarda sayıklamak, çırpınmak (DS II 2019, 1334a), **Dalap dalap oynamak:** Ateşli hasta şursuzca hareketler yapmak (DS II 2019, 1338b), **Damla:** İnme, felç (DS II 2019, 1353a), **Damla inmek:** Felç olmak, inme inmek (DS II 2019, 1353a), **Damla öndürmek:** Korkudan hastalanmak, ölmek (DS II 2019, 1354a), **Dancukmak:** Hiddetlenerek kızarmak (DS II 2019, 1357a), **Debezlemek (II):** Bir kimseyi korkutarak istediğini yaptırmak (DS II 2019, 1394a), **Debiklemek:** 1. Şaşırarak, korkudan şaşırıp bastığı yeri bilmemek, düşe kalka yürümek (DS II 2019, 1394b), **Debiyet olmak:** Çocuklar korkarak üzerlerine fenalık gelmek, bayılmak (DS II 2019, 1395a), **Delisengi:** Hastalık, yorgunluk ve başka nedenlerle kafanın serserem olması (DS II 2019, 1413b), **Dengelmek (I):** Anlamaz hale gelmek, ambale olmak (DS II 2019, 1423a), **Dikberim olmak:** Gök gürültüsü, top, bomba sesinden korkup sıçramak, titremek (DS II 2019, 1454b), **Dikdik atmak:** Ateşi yükselen hasta irkilip sıçramak (DS II 2019, 1484b), **Dikedek:** Uyuyan, dalgın kimsenin birdenbire sıçramasını anlatır (DS II 2019, 1485a), **Dikeden atmak:** 1. Korku ve heyecanla birdenbire irkilip sıçramak (DS II 2019, 1485a), **Dingilek düşmek:** Korkuyla uykudan uyanmak (DS II 2019, 1505b), **Dirk atılı gelmek:** Birdenbire korkuyla sıçramak (DS II 2019, 1517b), **Diskinmek:** Korkmak, ürkmek, korkudan sıçramak (DS II 2019, 1519b), **Donaç:** 2. Bir kimsenin korkudan ölü gibi hareketsiz bir durumda olması (DS II 2019, 1558a), **Düpürdemek:** 2. Heyecandan yürek çarpmak (DS II 2019, 1633a), **Düpürtü:** Heyecandan ileri gelen yürek çarpıntısı (DS II 2019, 1633a), **Dürelenmek:** Ürkerek, sıçrayarak ayağa kalkmak (DS II 2019, 1633b), **Ecit mecit:** 2. Korku nedeniyle insan yüzünün aldığı bambaşka, anormal şekil

(DS III 2019, 1662a / 1662b), **Efilemek (I)**: Korku ya da sevinç etkisiyle yürek çarpmak (DS III 2019, 1669a), **Eftik (I)**: 3. Can sıkıntısı ile durup düşünmek (DS III 2019, 1671a / 1671b), **Eftiklemek**: 3. Azıcık korkmak, heyecanlanmak, heyecandan kıvrılmak (DS III 2019, 1671b), **El ağzına varmamak (I)**: 2. Üzüntü nedeniyle hiçbir iş yapamamak (DS III 2019, 1714b), **Enme**: 2. İnme, felç (DS III 2019, 1759b), **Eserli (I)**: 4. Herhangi bir tarafına inme inen (kimse) (DS III 2019, 1780b), **Esirmek (I)**: 3. Öfkelenip bağırarak, çağırmak (DS III 2019, 1783a / 1783b), **Et ben olmak**: Rengi atmak, son derece utanmak, bozulmak (DS III 2019, 1796b), **Evtiği artırmak**: 1. Aşırı bunalım ve acı ile kıvrılmayı durdurmak 2. Saklamak istediği sıkıntı ve üzüntüsünü herhangi bir hareketiyle belli etmek (DS III 2019, 1817a), **Evtik (III)**: 2. Herhangi bir kaygı ya da olaydan ileri gelen heyecan, evcenlik ve yürek çarpıntısı (DS III 2019, 1817a), **Evtinmek (II)**: 2. Bir şeye üzülmeye el, ayak ve baş oğuşturmak (DS III 2019, 1817b), **Evtüklemek**: İnsan, üzerine çöken bir sıkıntı, halsizlik ve bunalım etkisiyle hiçbir iş yapmadan oturmak, zamanı boşa geçirmek (DS III 2019, 1817b / 1818a), **Et olmak**: İnme inmek, eli ayağı tutmamak (DS III 2019, 1799b), **Faldırmak**: 2. Korku, kızgınlık ve heyecandan titremek (DS III 2019, 1832a / 1832b), **Faliç**: Felç (DS III 2019, 1832b), **Fenikmek (I)**: 2. Bunalım, yarı baygınlık geçirmek, sıkıntı basmak (DS III 2019, 1844a), **Ferkine garmak**: Kötü hastalığa tutulmak, inme inmek (DS III 2019, 1847), **Foşurdamak (III)**: Kızgınlık sonucu burundan soluyarak acaip sesler çıkarmak (DS III 2019, 1878a), **Gağaçlamak**: Felç olmak (DS III 2019, 1892a), **Garamat (III)**: Tinsel bunalım (DS III 2019, 1920a), **Gaydalanmak (I)**: 1. Bayılacak kadar korkmak (DS III 2019, 1944a), **Gezgin**: 3. Uykuda gezen (kimse) (DS III 2019, 2023a), **Gögnük (IV)**: Üzüntüden ağlar duruma gelme (DS III 2019, 2132b), **Gögnükmek**: 2. Üzüntüden ağlar duruma gelmek (DS III 2019, 2131a), **Gunt (I)**: Felç hastalığı (DS III 2019, 2197a), **Heykirmek (II)**: 1. Korkudan bağırarak, haykırmak (DS III 2019, 2354a), **Hınkıldamak**: 2. Çocuk uykuda hoşnutsuzca mırıldanmak, sayıklamak (DS III 2019, 2366a), **Hohurdamak**: Korkudan yüreği oynamak (DS III 2019, 2395a), **Hopurdamak**: Korkudan yüreği hoplamak (DS III 2019, 2406b), **Hödügüne gitmek**: Bir söz ya da olay utanmaya sebep olmak (DS III 2019, 2427b), **Iğıldak**: Yavaşça (korku ve heyecan nedeniyle insanın içine bir şey akar gibi olmak için) (DS IV 2019, 2456b), **Iğıl ığıl olmak (II)**: Korku ve heyecan nedeniyle insanın içinden bir şey akar gibi olmak (DS IV 2019, 2457b), **Ihmak (I)**: 2. Üzüntü ve şaşkınlıktan oturup kalmak (DS IV 2019, 2461b), **İçikmek**: 3. Korku ile iç çekmek (DS IV 2019, 2506b), **İlgendirmek**: Korku ya da tiksinti vererek irkiltmek (DS IV 2019, 2522b), **İlimek (IV)**: Heyecanlanarak içi hop etmek (DS IV 2019, 2526b), **İlkinmek**: 1. Atılmak, korkudan sıçramak, ürpermek (DS IV 2019, 2531a), **İmeklemek**: Korku ya da heyecanla titremek, kalbi çarpmak (DS IV 2019, 2536a), **İngi**: 2. İnme hastalığı (DS IV 2019, 2543b), **İtelli (II)**: Felçli, çolak (DS IV 2019, 2569a), **Kamıtmak**: 2. Üzüntüden büzülmeye durmak, somurtmak (DS IV 2019, 2616b), **Kepsemek**: 2. Sinirden dudak kurumak (DS IV 2019, 2751b), **Kılınmak (I)**: 4. Öfke ile kavgaya başlamak (DS IV 2019, 2800a), **Kıncıtmağ**: Sinirlenerek dişlerini sıkmak (DS IV 2019, 2808b), **Kırışmak (I)**: 3. Öfkeden yüz buruşmak (DS IV 2019, 2828a), **Külgüme**: Ani sevinç ya da korkudan zıplamak (DS IV 2019, 3030b), **Laşga (III)**: 2. Geceleri altını ıslatan çocuk (DS IV 2019, 3068a), **Lefir lefir etmek**: Öfkeden köpürmek, solumak (insan ve hayvan için) (DS IV 2019, 3071a), **Maçça**: 3. Çok düşünce ve üzüntüden olan sıkıntı (DS IV 2019, 3100a / 3100b), **Mangır mangır (II)**: Kızgınlıktan gözlerin çok açılmış durumu için (DS IV 2019, 3123a), **Mazırdanmak**: Paylanan, kötü davranış gören kimse kızarak söylenmek, homurdanmak (DS IV 2019, 3146b), **Melemek**: Gözler heyecandan yusuvarlak açılmak, belemek (DS IV 2019, 3157a), **Moruz (I)**: Kızgınlık sırasında yüzde oluşan buruşukluk (DS IV 2019, 3212a), **Mosdadıp kalmak**: Kızıp ses çıkarmamak, kızarıp durmak (DS IV 2019, 3212a), **Murlanmak**: 2. Dargınlığını, kızgınlığını belirtecek biçimde homurdanmak (DS IV 2019, 3222b), **Mücrüm**: İnmeli (DS IV 2019, 3228b), **Nutku kurumak**: Korkudan şaşırıp kalmak (DS IV 2019, 3257b), **Ofun sofun olmak**: Büyük bir üzüntüyle donup kalmak (DS V 2019, 3268a), **Oğundurmak**: 1. Bir kimseyi çok inciterek, kırarak bayılacak dereceye getirmek (DS V 2019, 3272b), **Oğunmak (I)**: 2. Çok ağlamaktan güçsüz kalmak, bayılır gibi olmak, bayılmak (DS V 2019, 3272b / 3273a), **Onunma**: Çocuk sürekli ağlayarak bayılır gibi olma (DS V 2019, 3286b), **Oysuramak**: İçi geçmek, bayılır gibi olmak (DS V 2019, 3305b), **Ödeği kopmak**: Çok korkmak, ödü kopmak (DS V 2019, 3311b), **Ödü sıtmak**: Çok korkmak, ödü patlamak (DS V 2019, 3314b), **Ödüllü**: 2. Korkudan şaşırarak (kimse) (DS V 2019, 3313b), **Ödürlü olmak**: Korkudan deli gibi olmak (DS V 2019, 3314a), **Ödürlü**: 2. Korkudan kalbi çok çarpan (DS V 2019, 3314a), **Önyañ olmak**: Umulmadık durumla karşılaşınca ne yapacağını bilmemek, şaşırarak (DS V 2019, 3344b), **Örce garmak**: Sataşmak, öfkeyle ayağa kalkıp kavgaya girişmek (DS V 2019, 3345b), **Öletmek**: Birisini öldürürüm diye korkutmak (DS V 2019, 3360a), **Övelenmek (I)**: Can sıkıntısı ve üzüntüden el ovuşturmak (DS V 2019, 3363b), **Özgöynük etmek**: Boşuna bekletip üzüntü vermek (DS V 2019, 3374a), **Palazımak (II)**: Duygulanma nedeniyle kalp çarpmak (DS V 2019, 3387a), **Palazımak (III)**: Korkarak kaçmak (DS V 2019, 3387a), **Parıldamak**: Öfkeden el ayak titremek (DS V 2019, 3399a), **Pıkmak**: Ürkerek sendelemek (DS V 2019, 3442a), **Pırpıtér olmak**: Acı ve ölüm korkusuyla çırpınmak, tepinmek (DS V 2019, 3446b), **Pısmak**: Sinmek, büzülmek, korkudan saklanmak (DS V 2019, 3449b), **Pıstırmak**: Korkularak

kımıldayamayacak duruma getirmek, sindirmek (DS V 2019, 3450a), **Porsumah:** Öfkelenip kızarmak (DS V 2019, 3472a), **Puc:** Felç hastalığı (DS V 2019, 3484a), **Pusarmak (II):** 2. Zihin yorgunluğu nedeniyle dalgın olmak (DS V 2019, 3492a), **Pusgun:** Korkudan sinmiş, pusmuş, sessiz (DS V 2019, 3492b), **Pusmak (I):** Korkudan sinmek, saklanmak, büzülmek, ses çıkarmamak (DS V 2019, 3492b / 3493a), **Putısınmak:** Onuru kırılıp üzülmek (DS V 2019, 3495a), **Pürtermek (II):** Ağlayacak durumda olanın dudakları ileriye doğru uzanmak (DS V 2019, 3501b), **Sadalamak (I):** 2. Sayıklamak, uykuda konuşmak (DS V 2019, 3512a / 3512b), **Sadalamak (II):** Görmeyi çok istediği kimsenin birdenbire adını anmak (DS V 2019, 3512b), **Sadalamak (III):** Kötü söz ya da haber karşısında birdenbire dengesi bozulmak, sendelemek (DS V 2019, 3512b), **Sakırğa (III):** Uçuk (DS V 2019, 3521b), **Samarık (I):** 1. Hastalığın bıraktığı sersemlik (DS V 2019, 3533a), **Samıramak:** Sayıklamak, uykuda söylenmek (DS V 2019, 3534b), **Samırdamak:** 1. Uyku ya da hastalık nedeniyle söylenmek, sayıklamak (DS V 2019, 3534b), **Sarsak (II):** Sidiğini tutamayan, sürekli sidik kokan kimse (DS V 2019, 3550b), **Seğricek:** Seğirme (DS V 2019, 3568a), **Seğricekli (II):** Tikli, seğirme hastalığı olan (DS V 2019, 3568a), **Seğirmek:** Seğirmek (DS V 2019, 3568b), **Serek (V):** Sayıklayan hasta (DS V 2019, 3588a), **Sereklemek:** Sayıklamak, uykuda konuşmak (DS V 2019, 3588a), **Sevindirik delisi:** Birden ve çok sevinçle heyecanlanarak dengesizleşen kimse (DS V 2019, 3596b), **Seyremek (III):** Az kıpırdamak, seğirmek (DS V 2019, 3601a), **Sıbırmak:** Öfkeyle saldırmak (DS V 2019, 3602a), **Sıkılamak (I):** Sızlanmak, sıkıntıdan ağlamak (DS V 2019, 3607b), **Sıngıldamak:** Korkarak titremek (DS V 2019, 3613a), **Sıtmac:** 2. Öd patlamak, korkmak (DS V 2019, 3623a), **Sidiksal:** Sidiğini tutamama ya da yapamama hastalığı (DS V 2019, 3631b), **Siğelmek:** Katılmak, ağlarken bayılmak (DS V 2019, 3632b), **Soluğu soluğuna sığmamak:** Çok aşırı evcenlik ya da coşkunluk göstermek (DS V 2019, 3663a), **Soruşmağ, soruşmak (III):** Yüzü üzüntüden solmak (DS V 2019, 3669a), **Suksamak (I):** Utanma nedeniyle konuşmamak (DS V 2019, 3692b), **Suvacık:** Üzüntüden ağlayacak gibi olma, gözleri dolma (DS V 2019, 3704a), **Şefşeli oynamak:** Dövünerek, çırpınarak, kendini hurpalayarak ağlamak (DS V 2019, 3758a / 3758b), **Şel:** 1. İnme (DS V 2019, 3759b), **Şel:** 2. İnmeli (DS V 2019, 3759b), **Tahdetmek:** Yüreğine işlemek (DS V 2019, 3803a), **Tarsıkmak:** Bir şeye üzülüp sinirli davranışlarda bulunmak (DS V 2019, 3837a), **Telaşimek:** Açlıktan, susuzluktan, sıcaktan ya da korkudan bayılacak duruma gelmek (DS V 2019, 3870a), **Tısmak:** Korkup susarak bir köşeye büzülmek, sinmek (DS V 2019, 3928b), **Tihnik:** Uçuk benizli, sıska (DS V 2019, 3931b), **Tutulmak:** 2. Felç olmak (DS V 2019, 4003a), **Tüplemek:** Korkudan ya da heyecandan yürek çok çarpmak (DS V 2019, 4014b), **Ucuk:** Uçuk (DS VI 2019, 4022a), **Uçunmak (I):** 2. Uykuda ya da uyanırken birdenbire korkmak, korkarak bağırmak (DS VI 2019, 4024b), **Uçurumlu:** Kuruntulu, küçük olayları korkuyla büyüten (DS VI 2019, 4025b), **Uğraklı:** İnmeli, çalılık, çalgın (DS VI 2019, 4028b), **Uğunmak (I):** Ağlaya ağlaya bayılmak, kendini yitirmek (DS VI 2019, 4031a), **Uğunmak (IV):** 2. Olağanüstü üzülmek (DS VI 2019, 4031b), **Uğunmak (IV):** 3. Olağanüstü acı duyarak, sessiz, yakınmasız ağlamak (DS VI 2019, 4031b), **Ulçuhlama:** Uçuklama (DS VI 2019, 4035b), **Umma:** 1. Özenme, bundan dolayı duyulan üzüntü (DS VI 2019, 4038b / 4039a), **Umma:** 2. Özenilen şeyin ele geçmemesinden dolayı lohusada meme, erkekte üreme organında olan şişlik, acı (DS VI 2019, 4038b / 4039a), **Ummak:** 2. Özenilen şeyin elde edilememesinden dolayı, lohusada meme; erkek ve erkek çocukta; üreme organı şişmek (DS VI 2019, 4039a / 4039b), **Uyku başa vurmak:** Uyumadığı için sersemlemek (DS VI 2019, 4051a), **Uyukudan galmak:** Uyuyamaz olmak, uyumamış olmak (DS VI 2019, 4051a), **Uykusu kaçmak:** Uyuyamamak (DS VI 2019, 4051b), **Uyvanmak:** Tinsel ya da tensel bir yitik, bir acı yüzünden çok sarsılmak, kıvrınmak, bayılacak duruma gelmek (DS VI 2019, 4054a), **Ündürme:** İnme, felç (DS VI 2019, 4067b), **Üzülmek (II):** 4. İnme inmek (DS VI 2019, 4088b), **Vahsınmak:** Pişman olarak, üzülmek (DS VI 2019, 4091a), **Vızık vızık ötmek:** Darda, sıkıntıda kalıp bunalmak (DS VI 2019, 4105a), **Vızık vızık:** 1. Korkuyla, bucağın bucağı (kaçma için) (DS VI 2019, 4106a), **Yağı yarılmak:** 2. Korkudan ödü patlamak (DS VI 2019, 4122b), **Yalabıtmak (III):** Öfkeyle hızlı vurmak, dövmek (DS VI 2019, 4135a), **Yalama (I):** 1. Dudakta çıkan yara, uçuk (DS VI 2019, 4138b / 4139a), **Yarımmine:** Felç (DS VI 2019, 4187a), **Yedirmek:** Ürmek, korkmak, korkudan ürpermek (DS VI 2019, 4223b), **Yeldirgeme:** Uykuda söylenerek kalkma, kendini oraya buraya atma hastalığı, karabasan (DS VI 2019, 4233b), **Yeldirgeme:** 2. Sayıklamak (DS VI 2019, 4233b), **Yevelemek (I):** Sayıklamak (DS VI 2019, 4261b), **Yılançık:** 5. Gövde de şişkinlikler yapan, sıkıntıdan olduğu sanılan bir hastalık (DS VI 2019, 4266b / 4267a), **Yıldırım:** İnme, felç (DS VI 2019, 4269a), **Yüreğe inmek:** İnme inmek, felç gelmek (DS VI 2019, 4333b), **Yüreğine indirmek:** İnme inmesine neden olmak (DS VI 2019, 4334a), **Yüreğini kaldırmak (II):** Aşırı yürek çarpıntısı vermek, yüreğini oynatmak (DS VI 2019, 4334b), **Yürek düpürtüsü:** Yüreğin olağanüstü çarpması (DS VI 2019, 4335a), **Yürek oynaması:** 2. Aşırı korku (DS VI 2019, 4335a), **Yüzü bozulmak:** Üzüntüden yüzü bembeyaz olmak (DS VI 2019, 4340a), **Zanaka etmek:** 1. Bir şeyi aklına takmak, hep ondan söz etmek (DS VI 2019, 4348b), **Zangada kalmak:** Korkup birden durmak (DS VI 2019, 4349a), **Zehni dırmalamak:** Aşırı kaygı uyandırmak, düşünmeye zorlamak (DS VI 2019, 4359a),

Zeriklemek: Uykuda sıçramak (DS VI 2019, 4363b), **Zıngadan kalmak:** Korku ve şaşkınlıkla duralamak (DS VI 2019, 4374a), **Zoğutmak:** Korkup kıpırdayamamak (DS VI 2019, 4394b).

3.2.6. Yaşlılığın Ortaya Çıkardığı Psikolojik Sorunlar

Abızambak (I): 2. Bunak (DS I 2019, 23a), **Anukumak:** Bunamak (DS I 2019, 281b), **Atah getirmek:** Bunamak (DS I 2019, 364b), **Atak (I):** 4. Bunak (DS I 2019, 364b / 365a), **Bon (I):** Unutkan, bunak, sarhoş (DS I 2019, 736a), **Catlak:** Yaşlılıktan bunamış, delimsi, acuze, cadı (DS II 2019, 865a), **Congalaz (I):** 2. Bunak kadın (DS II 2019, 998b / 999a), **Çağalamak:** Yaşlı adam, çocukça hareket etmek (DS II 2019, 1035a), **Çanıslamak:** Şuurunu kaybetmek, bunamak (DS II 2019, 1071a), **Dedem akıllı:** Sersem, bunak, avanak (DS II 2019, 1398a), **Eksin (I):** 2. Yaşlılık ya da şiddetli bir hastalık nedeniyle bunamış (kimse) (DS III 2019, 1698b), **Elini altına salmak:** Bunamak (DS III 2019, 1718a), **Gağıldamak (II):** 2. Bunamak (DS III 2019, 1912b), **Haymak (I):** Bunamak (DS III 2019, 2320a), **Hırflamak:** Bunamak (DS III 2019, 2370a), **Hirif:** Bunamış, zayıf bellekli kimse (DS III 2019, 2388b), **Hiriflemek:** Bunamak, belleği zayıflamak (DS III 2019, 2388b), **Kaftar:** 1. İhtiyar, cadı, bunak (DS IV 2019, 2594a), **Kangıldamak:** Bunamak (DS IV 2019, 2623b), **Kepsap:** Bunak (DS IV 2019, 2751b), **Koca löhlü:** Bunak, bunamış (DS IV 2019, 2893a), **Kürütül:** Bunak, akılsız insan (DS IV 2019, 3050a), **Matıflamak:** Bunamak (DS IV 2019, 3137a), **Matuf:** Bunak (DS IV 2019, 3138a), **Matuflamak:** Bunamak (DS IV 2019, 3138a), **Mavuk:** 3. Bunak (DS IV 2019, 3139b), **Meğez:** Bunak, sarsak (DS IV 2019, 3151b), **Mehmelet:** Bunak, aptal (DS IV 2019, 3153a), **Meñez:** Bunak, yaşlı, sarsak (DS IV 2019, 3163b), **Nana:** Çok yaşlı, bunak kadın (DS IV 2019, 3239b), **Pasaroflamak:** Söylediğini bilmemek, bunamak (DS V 2019, 3406a), **Sadana (I):** 1. Ahmak, bunak, sersem, akılsız (DS V 2019, 3513a), **Sapkın:** 1. Bunak, deli gibi (DS V 2019, 3543a), **Sefitmek:** Bunamak (DS V 2019, 3566b), **Sér, sēr (I):** Bunak (DS V 2019, 3593b), **Sérbolmak:** Bunamak (DS V 2019, 3588a), **Serlik:** Bunaklık (DS V 2019, 3592a), **Tentenilmek:** Bunamak (DS V 2019, 3883a), **Uçgun (II):** 2. Bunak (DS VI 2019, 4023a), **Vazvazlamak:** Yaşlanmak, usunda yitme olmak (DS VI 2019, 4096a).

3.2.7. Cinsel Psikolojik Hastalıklar

Abraz: Kısır kadın veya hayvan (DS I 2019, 30a), **Ars (II):** Kısır kadın (DS I 2019, 332a), **Aslık:** 5. Kısır kadın veya dişi hayvan (DS I 2019, 345a / 345b), **Attırgan:** Cinsel isteklerini açığa vurmuş, isterik kadın (DS I 2019, 373a), **Bağlı:** Büyümlü, erkeğin büyülenerek cinsi bakımdan iktidarsız olması (DS I 2019, 484a), **Béyman (II):** Çocuğu olmayan, kısır (DS I 2019, 688a), **Bezeme (I):** 3. Firengi (DS I 2019, 650b / 651b), **Bunnu yillenmek:** Cinsel isteklerle kendini bazı aşırı heveslere kaptırmak (DS I 2019, 793b), **Bücüs:** Kısır (DS I 2019, 812a), **Cancikten düşme:** Dölden kesilme (DS II 2019, 855b), **Cinahatsız:** Normal insanın beğenmediği, sevmediği şeyleri seven adam, cinsi sapık (DS II 2019, 974b), **Çiçek (I):** Firengi (DS II 2019, 1203b), **Dalap:** 2. Cinsî münasebete çok düşkün kadın, fahişe (DS II 2019, 1337b / 1338a / 1338b), **Dalapsımak:** İnsan ya da hayvan fazla cinsî arzu duymak (DS II 2019, 1338b), **Depek (I):** Sapık anlamındadır ve deli kelimesiyle birlikte kullanılır (DS II 2019, 1427a), **Eremik:** 1. Kısır, hiç doğurmayan insan ya da hayvan (DS III 2019, 1766a), **Erlığı kesilmek:** Şiddetli ve birdenbire olan korku etkisiyle erkeklik yeteneğini kaybetmek (DS III 2019, 1775a), **Eteğine çıgız:** Fazla cinsî arzu duyan, tatmin olmayan insan (DS III 2019, 1796b), **Göğleme (II):** Kısır (DS III 2019, 2131b), **Gurat:** Kısır kadın (DS III 2019, 2197b), **Gurubaş:** Çocuğu olmayan (DS III 2019, 2201a), **Hüngir:** Kısır erkek (DS III 2019, 2365a), **Hınkırdamak (II):** Evlenmek isteyen gençler, isteklerini aşırı hareketlerle belli etmek (DS III 2019, 2366a), **Hoğ (I):** 1. Aşırı cinsel istek (DS III 2019, 2394a), **İtne:** Cinsel sapık (erkek için) (DS IV 2019, 2571a), **Kapsol:** Cinsel sapınca uğramış kimse (DS IV 2019, 2637a), **Karadon (I):** Çocuğu olmayan kadın ya da erkek (DS IV 2019, 2643b), **Kasu (II):** Cinsel sapıklığa uğramış erkek (DS IV 2019, 2677b), **Kekez (I):** Kötü huylu, sapık erkek (DS IV 2019, 2724a), **Kengi:** 4. Firengi (DS IV 2019, 2744b), **Kerkinmek:** 1. Sapık amaçla birisinin arkasına değmek, sürtünmek (DS IV 2019, 2756a / 2756b), **Kırık (I):** 3. Cinsî sapık (DS IV 2019, 2824a / 2824b), **Kibar hastalığı:** Cinsel sapıklık (erkeklerde) (DS IV 2019, 2870a), **Kif (II):** Firengi hastalığı (DS IV 2019, 2871a), **Kovan (III):** Cinsel sapıklığa uğramış erkek (DS IV 2019, 2940a), **Kösnük (I):** 2. Cinsel sapık erkek (DS IV 2019, 2976a / 2976b), **Kötü yara:** Firengi (DS IV 2019, 2984a), **Kuntuk:** Aşırı derecede cinsel istek (DS IV 2019, 3004a), **Kuntukmak:** Aşırı derecede cinsel istek duymak (DS IV 2019, 3004a), **Kuraksamak:** 2. Aşırı derecede cinsel istek duymak (DS IV 2019, 3005b), **Külleme (I):** Firengi hastalığı (DS IV 2019, 3031a), **Maçça (I):** 1. Dert, hastalık (firengi, kanser, sıraca gibi ağır hastalıklar) (DS IV 2019, 3100a), **Mırnav:** 1. Erkeğe çok düşkün olan kadın (DS IV 2019, 3190a), **Morçilik:** Cinsel isteği çok olan kadın (DS IV 2019, 3211a), **Ocağkör:** Çocuğu olmayan (DS V 2019, 3264a), **Piye:** Irza geçme (DS V 2019, 3466a), **Polç:** Cinsel gücü olmayan erkek (DS V 2019, 3469b), **Puluç:** 2. Cinsel gücü olmayan erkek (DS V 2019, 3487a), **Sapgın:** Yolsuz, sapık (DS V 2019, 3542a), **Sapuk (I):** Sapık (DS V 2019, 3544a), **Savrukmuş:** Cinsî isteklerinin esiri olan (DS V 2019, 3557a), **Seçime:** Firengi, belsoğukluğu gibi hastalık (DS V 2019, 3566a), **Silik (I):** 4. Sapık (DS V 2019, 3636b), **Şerbetleme:** Firengi (DS V 2019, 3764a), **Taba:** Çocuğu olmayan

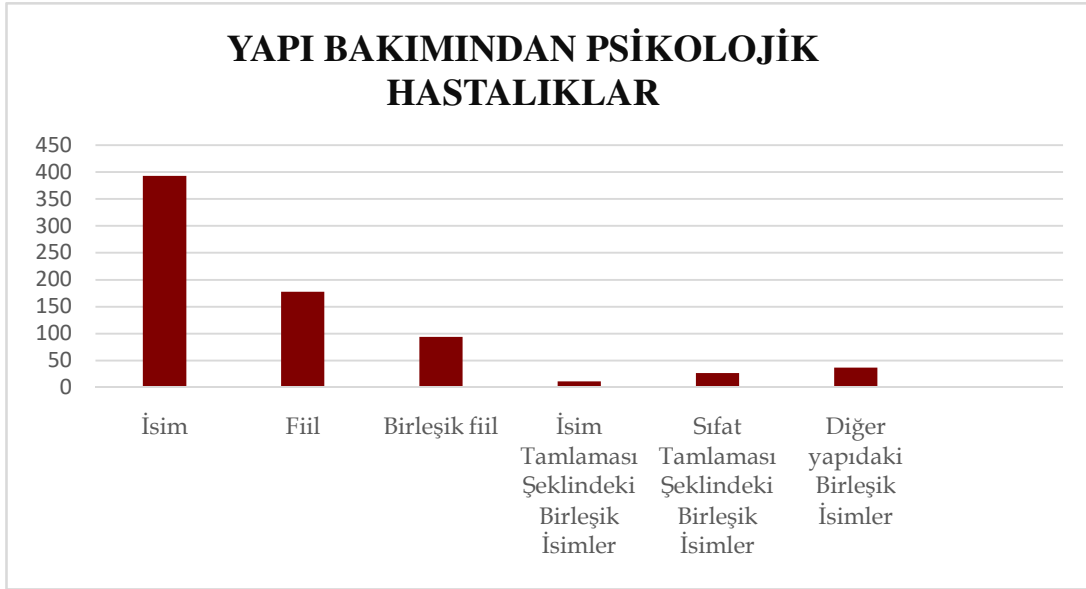

kadın (DS V 2019, 3798a), **Tekerlek:** Cinsel sapınca uğramış erkek (DS V 2019, 3865b), **Tellek:** 1. Cinsel sapınca uğramış erkek (DS V 2019, 3873b), **Toloz (I):** 1. Cinsel sapınca uğramış genç (DS V 2019, 3955a), **Tuncuk:** 1. Aşırı cinsel istek duyan (erkek için) (DS V 2019, 3994b), **Tuncukmak (II):** 2. Aşırı cinsel istek duymak (kadın için) (DS V 2019, 3994b), **Tükendi:** Cinsel güçten yoksun olma durumu (DS V 2019, 4008a), **Uğumsuz (II):** Döl döş vermeyen, çocuğu, özellikle oğlu olmayan (DS VI 2019, 4029a), **Ursan:** Kısır (DS VI 2019, 4043b), **Üstünden geçmek:** Güç kullanarak cinsel ilişkide bulunmak (DS VI 2019, 4079a), **Varıvermek:** Irza geçmeye girişmek (DS VI 2019, 4093b), **Yemece:** 2. Firengi (DS VI 2019, 4243a), **Yenirce:** 1. Firengi (DS VI 2019, 4248b), **Yoz (I):** 1. Kısır (DS VI 2019, 4303b), **Yoz kalmak:** Kısır kalmak, ürün verememek (DS VI 2019, 4305a).

4. Sonuç

Değerlendirmeyi birkaç maddede özetlemek mümkündür:

1. Tarama sonucunda elde edilen verilerde, yapı bakımından 393 isim, 75 birleşik isim (11'i isim tamlaması ve 27'si sıfat tamlaması şeklinde, 37'i ise diğer yapıdaki birleşik isimler şeklindedir), 178 fiil ve 94 birleşik fiil tespit edilmiştir. (Bk. Grafik 1).

Grafik 1: Yapı Bakımından Psikolojik Hastalıklar

2. Anlam bakımından tespit edilen verilerin oranı ise şu şekildedir:

- a. Okült Durumlar: 97
- b. Konuşmaya Dayalı Psikolojik Hastalıklar: 81
- c. Bilinç Yitimi Şeklinde Beliren Hastalıklar - Akıl Hastalıkları: 221
- ç. Sinirsel Psikolojik Hastalıklar: 34
- d. Psikolojik Problemler Sonucu Ortaya Çıkan Bedensel Tepkiler: 211
- e. Yaşlılığın Ortaya Çıkardığı Psikolojik Sorunlar: 40
- f. Cinsel Psikolojik Hastalıklar: 69 (Bk. Grafik 2).¹

¹ Yapı bakımından sınıflandırılan kelimelerin sayısı 740, anlam bakımından sınıflandırılan kelimelerin sayısı ise 753'tür. İki sınıflandırma arasındaki nicel farkın nedeni, anlam bakımından sınıflandırmada her iki kategoriye giren hastalıkların iki ayrı kategoride de belirtilmesidir. Bu nedenle taranan toplam hastalık sayısını belirtmek üzere yapı bakımından sınıflandırmadaki hastalık sayısı esas alınmıştır (740 hastalık).

Grafik 2: Anlam Bakımından Psikolojik Hastalıklar

3. Bu hastalıklardan bilinç yitimi şeklindeki hastalıklar, akıl hastalıkları, sinirsel psikolojik hastalıklar ve yaşlılığın beraberinde getirdiği hastalıklar uzun süreli örtmece hastalıklar grubundadır. Konuşma bozuklukları, tedavisi mümkün olan örtmece hastalıklara, okült durumlar korku, hurafe ve inançlara dayalı örtmece hastalıklara, son olarak cinsel hastalıklar ise ayıp, kaba ve müstehcen kabul edilen örtmece hastalıklara örnektir.

4. Okült durumlar kategorisinde nazar değmesi, kâbus gibi uyku sırasında gerçekleşen olaylar ve karabasan kavramı, lohusa kadınlarda görülen al basması örneği ve cin, peri gibi doğüstü varlıklarla ilişkili olan anormal psikolojik durumlar çoğunluktadır. Gerek İslam dininin etkisiyle varlığı kabul edilmiş hayal dışı varlıklar gerekse de masallarda ve efsanelerde anlatılagelen diğer yaratıklar Türk halkının inanç sisteminde yer edinmiştir. Dolayısıyla halk, karşılaştığı bazı korkunç olaylara anlam veremeyerek bunların sebebini nazar değmesine, cin çarpmasına ya da insanın psikolojik dengesini bozan diğer okült durumlara ve batıl inançlara bağlayabilmekte, hastalıkları tedavi edebilmek için ise muska, okuyup üfleme, dua gibi yöntemler ile çeşitli sağaltma yollarına başvurabilmektedir. Ayrıca bu tür hastalıklar toplum arasında bazı geleneklerin kültürleşmesinde de etkili olur. Lohusa kadınların al basması olayından korunabilmeleri için başlarına kırmızı kurdele takmaları, insanların nazar değmesine karşı önlem olarak vücutlarının herhangi bir yerine nazar boncuğu iliştiirmesi buna örnektir.

5. Konuşma bozukluklarının büyük bir kısmını, sebebi kimi zaman genetiğe kimi zaman da sonradan yaşanan psikolojik travmalara bağlanabilen kekemelik, dilsizlik ve peltek konuşma sorunları oluşturmaktadır. Bunun dışında akli dengeye bağlı olarak meydana gelen konuşma bozuklukları da vardır.

6. Derleme Sözlüğü'nde en çok tanıklanan psikolojik hastalık türü, bilinç yitimi şeklinde beliren hastalıklar ve diğer akıl hastalıklarıdır. Burada halk arasında sıkça görülen, basit ve yalın bir şekilde delirmek, aklını yitirmek, çıldırmak, sapıtmak biçiminde adlandırılmış, ruhsal bozukluğu ifade eden akıl hastalıkları vardır. Halk bu hastalıklardan birini taşıyan bireye damgalama eyleminde bulunup ona karşı deli, çılgın, akılsız, zırdeli gibi çeşitli adlandırmalar kullanır. Bu bölümde bu tür kelimeler de çoğunluktadır.

7. Sinirsel psikolojik hastalıklarda, halk arasında sara olarak tanımlanan epilepsi hastalığı, toplumun çeşitli adlandırmalarla nitelendirdiği, sık rastlanan temel bir sinir hastalığıdır. Bu hastalığın ortaya çıkmasındaki nedenler ve gözlemlenen belirtiler arasında da psikolojik travmalar yatmaktadır. Sara dışında erişik (I), gelincikleme, hüyük dutma ve kabarm vs. bu gruptaki diğer sinir hastalıklarıdır.

8. Bilinç yitimi şeklindeki hastalıklardan sonra psikolojik problemler sonucu ortaya çıkan bedensel tepkiler, Derleme Sözlüğü'nde kayda değer bir oranda yer edinen sorunlardır. Bu tür tepkimelerin temel nedeni heyecan, korku, üzüntü, can sıkıntısı gibi psikolojik faktörlerdir. Bilinçaltına yerleşen unsurların etkisi sonucu ortaya çıkan sayıklama, mırıldanma gibi eylemler de bu gruptadır.

9. Yaşlılık nedeniyle ortaya çıkan hastalıklar kategorisinde yaşlılık sonucu oluşan akıl yitimi hastalığı (vazvazlamak) dışında sadece bunama ve bunak kelimelerini anlatan kavramlar vardır.

10. Örtmece hastalıkların önemli bir kısmını oluşturan ve toplumda çok fazla dile getirilmeyen cinsel hastalıklarda ise halkın hassas bir dille adlandırdığı kısırlık, frengi, cinsel güç yoksunluğu, cinsel isteksizlik ve aşırı cinsel istek gibi anlamları bulunan hastalıklar yer almaktadır.

TEŞEKKÜR: Bu makalenin ortaya çıkmasında yazdıklarımı okuyup önerileriyle katkıda bulunan danışman hocam Doç. Dr. Şermin Kalafat başta olmak üzere Prof. Dr. Sadık Yazar, Arş. Gör. Latif Karagöz ve Samet Bülbül'e teşekkür ederim.

Kısaltmalar

Bk.	bakınız
DS	Derleme Sözlüğü
Vd.	ve devamı
Vs.	vesaire

KAYNAKÇA

- Cüceloğlu, Doğan (2012). Dil Psikolojisi Yönünden Kelime Türetme. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, S. 11, s. 49-78.
- Çürük, Yasemin (2017). *Türkçede Birleşik Sözcükler (İsimler)*. Yayımlanmamış Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Düzen, Ekrem (1995). Horasan'ın Halısı: Türkiye'de 'Psikoloji' Nedir?. *Türk Psikoloji Bülteni*, S. 2, s. 76-80.
- Kuş Saillard, Elif (2010). Ruhsal Hastalara Yönelik Damgalamaya İlişkin Psikiyatrist Görüşleri ve Öneriler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, C. 21, S. 1, s. 14-24.
- Erciş, Pakize (1994). Sosyal-Psikolojinin Halkbilimiyle İlgisi ve Halk Biliminin Gençliğin Eğitimindeki Rolü ve Önemi Üzerine Bazı Düşünceler. *Milli Folklor Dergisi*, S. 5, s. 41-42.
- Güneş, Aysel ve Baybağ, Tuncer (2007). Psikiyatrik Semptomlar ve Halk Dilindeki Karşılıkları – I. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, C. 11, S. 3, s. 143-144.
- Güneş, Aysel ve Baybağ, Tuncer (2007). Psikiyatrik Semptomlar ve Halk Dilindeki Karşılıkları – II. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, C. 11, S. 4, s. 185-186.
- Hacızade, Naile (2012). *Bilişsel Dilbilim Açısından Duyguların Dili*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Koç, Aylin (2010). Hastalık İsimlerinde Örtmece. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S. 188, s. 77-94.
- Korkmaz, Zeynep (2019). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Marett, Robert Ranulph (2018). Psikoloji ve Folklor. (Çeviren: Didem Gülçin Erdem). *Milli Folklor Dergisi*, S. 118, s. 145-159.
- Morgan, Clifford T. (2011). *Psikolojiye Giriş*. (Çevirenler: Olcay İmamoğlu, Hüsnü Arıcı, Gülden Acar, Rüveyde Bayraktar, İffet Dinç, vd.), Ankara: Eğitim Akademi Yayınları.
- Özkan, Mustafa (1996). Yapılış, Yazılış ve Kullanılışları Bakımından Birleşik Kelimeler. *İlmi Araştırmalar Dergisi*, S. 2, s. 95-110.
- Öztek, Zafer (1992). *Halk Dilinde Sağlık Deyişleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Derleme Sözlüğü I-II-III-IV-V-VI*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.